



Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Koning Leopold III-laan 2-4 (Brugge, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2020I155
September - Oktober 2020

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK



Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering	13
1.3.6.2	Geplande werken	14
1.4	Assessmentrapport	17
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	17
1.4.1.1	Landschappelijke situering	18
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	21
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	22
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	23
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis	24
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	24
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	31
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	34
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen	40
1.5	Synthese	43
2	Bibliografie	45



FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 5: Geplande sloopwerken weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	15
Figuur 6: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	16
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).....	20
Figuur 11: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).....	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	23
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).	25
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije, 1597, kopie door Pieter Claeissens (Bron: Kaartenhuis Brugge).	35
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de kaart van Sanderus, 1640 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent).	36
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de kaart van Sanderus, 1640, legende (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent).	36
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	37
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	38



Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	38
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	39
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt).....	39
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	40
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979- 1990 (Bron: Geopunt).....	41
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000- 2003 (Bron: Geopunt).....	41
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008- 2011 (Bron: Geopunt).....	42
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	42



TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	17



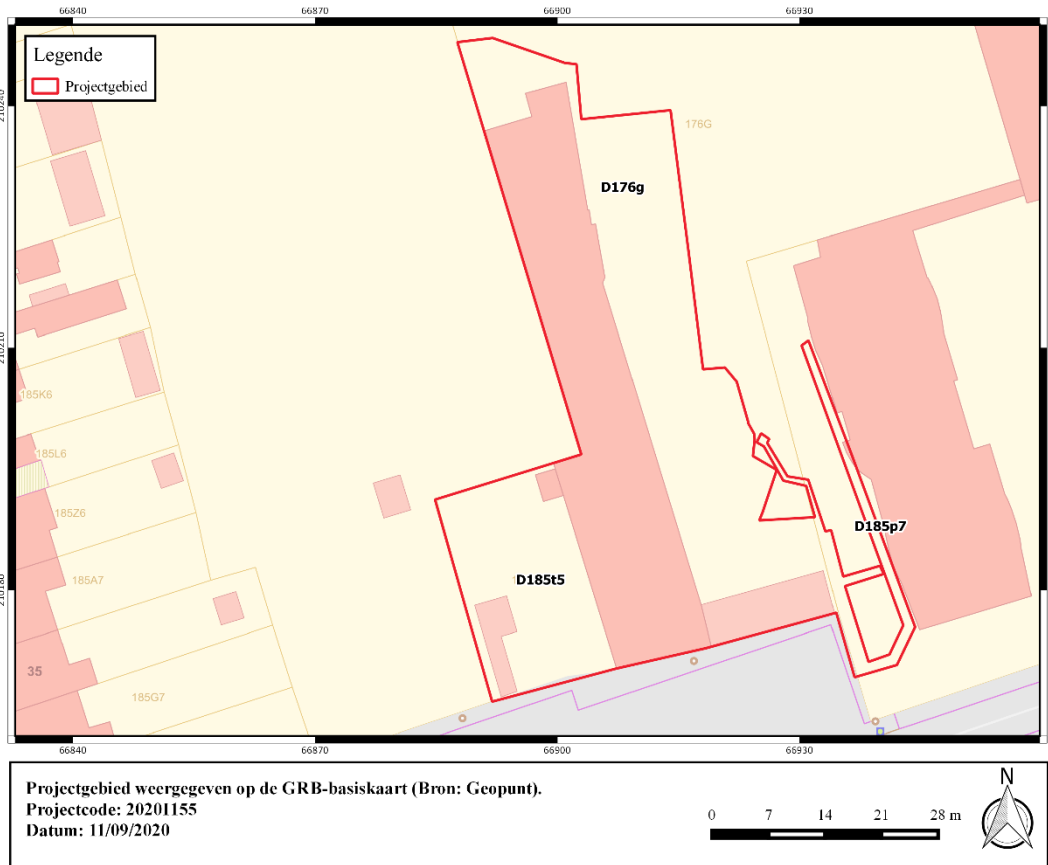
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

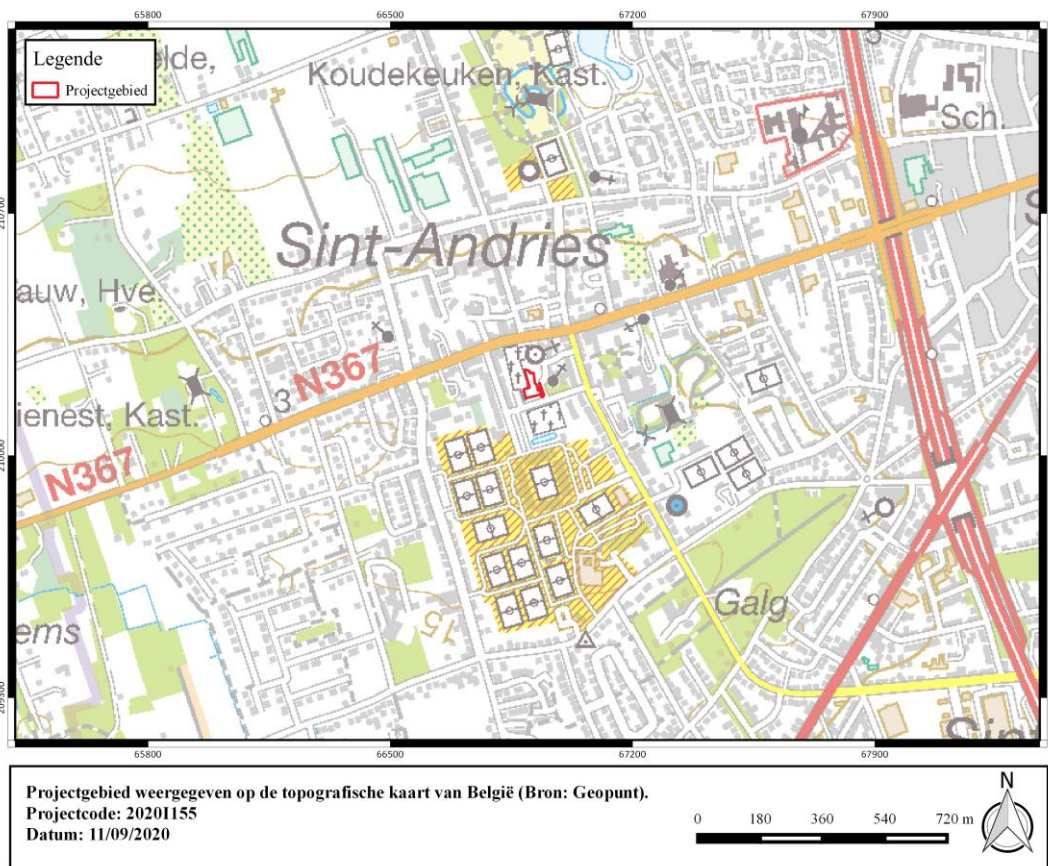
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Brugge
	Deelgemeente	Sint-Andries
	Postcode	8200
	Adres	Koning Leopold III- laan 2-4 8200 Sint-Andries
	Toponiem	Koning Leopold III- laan 2-4
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 66832$ $Y_{\min} = 210161$ $X_{\max} = 66959$ $Y_{\max} = 210250$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Brugge (Afdeling 27, Sint Andries), Sectie D, nr's: 185t5, 185p7, 176g Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	





Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).



Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).



1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt ca. 2177 m², de gecombineerde oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft bedraagt meer dan 3000 m² vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het terrein is op heden nog bebouwd. Deze bebouwing dient vooreerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.

Daarom wordt geadviseerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.



1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Koning Leopold III-laan Brugge werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).



1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>



fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

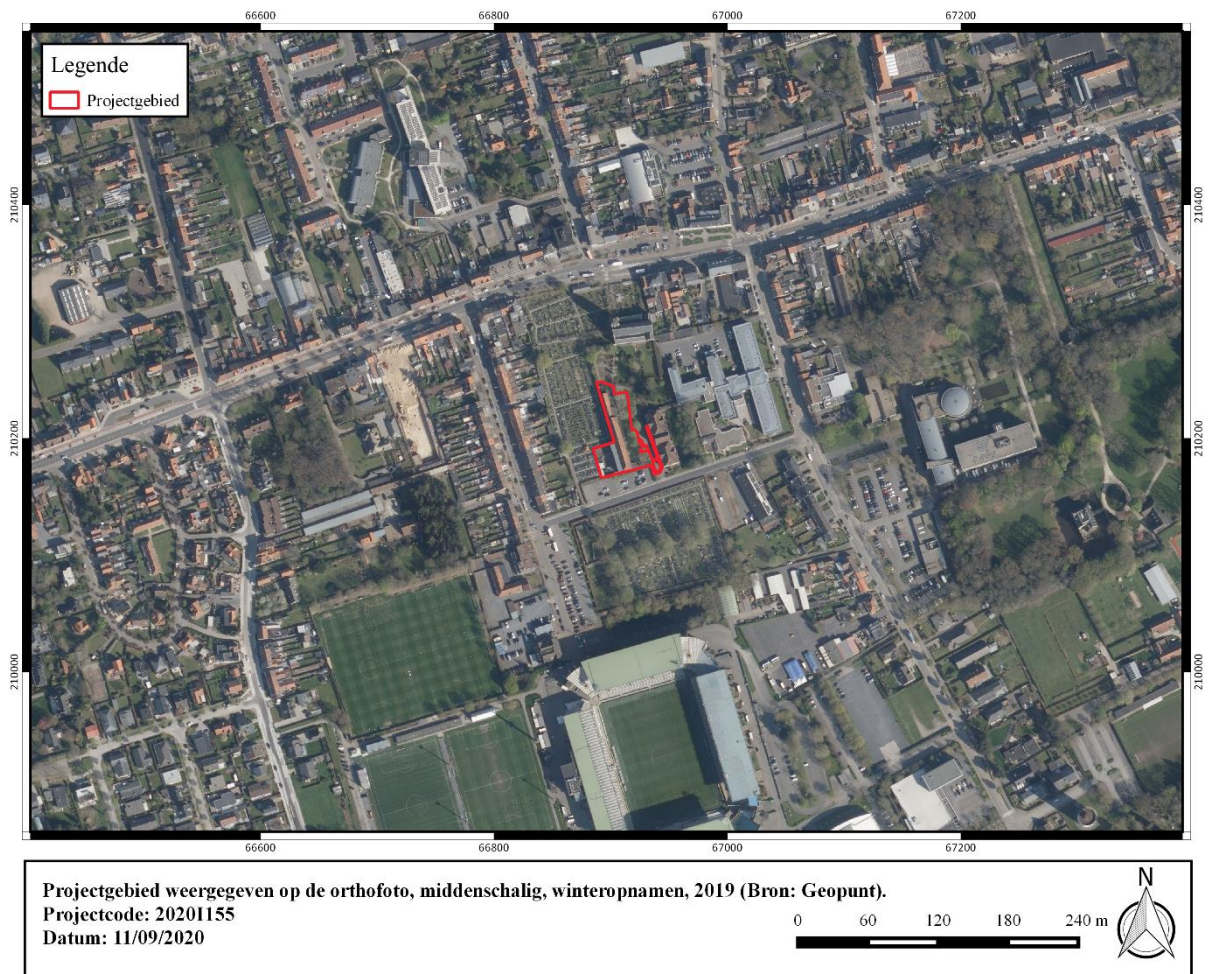
² <http://www.geopunt.be/>



1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Sint-Andries, deelgemeente van Brugge, in de provincie West-Vlaanderen. Sint-Andries situeert zich ten westen van Brugge en grenst in het zuiden aan de gemeenten Sint-Michiels, Loppem en Zedelgem, in het westen aan Snellegem en Varsenare en in het noorden aan Meetkerke. Het plangebied situeert zich ter hoogte van de dorpskern, precies ten zuiden van de Sint-Andreaskerk. Binnen de projectgrenzen situeert zich een deel van het gebouwenbestand van het woon- en zorgcentrum Regina Coelie, dat gelegen is op de hoek van de Leopold III-laan ten oosten en de Kerkhofstraat ten zuiden. Ca. 80 meter ten noorden loopt het zuidwest-noordoost georiënteerd verloop van de Gistelse Steenweg, die de hoofdas vormt van het dorp.



Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).



1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 2177 m². Op heden is ca. 860 m² van het terrein bebouwd. Onder het bestaande gebouw situeert zich een kelder met een oppervlakte van ca. 325 m². De rest van het terrein bestaat uit groenzone.



Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een dagcentrum voor mensen met jongementie alsook een inclusief woonproject met 4 appartementen, 8 studio's, gemeenschappelijke ruimtes. Tevens wordt een functionele verbinding gerealiseerd met het bestaande WZC Regina Coeli. De gecombineerde oppervlakte van de geplande werken bedraagt ca. 2177 m²

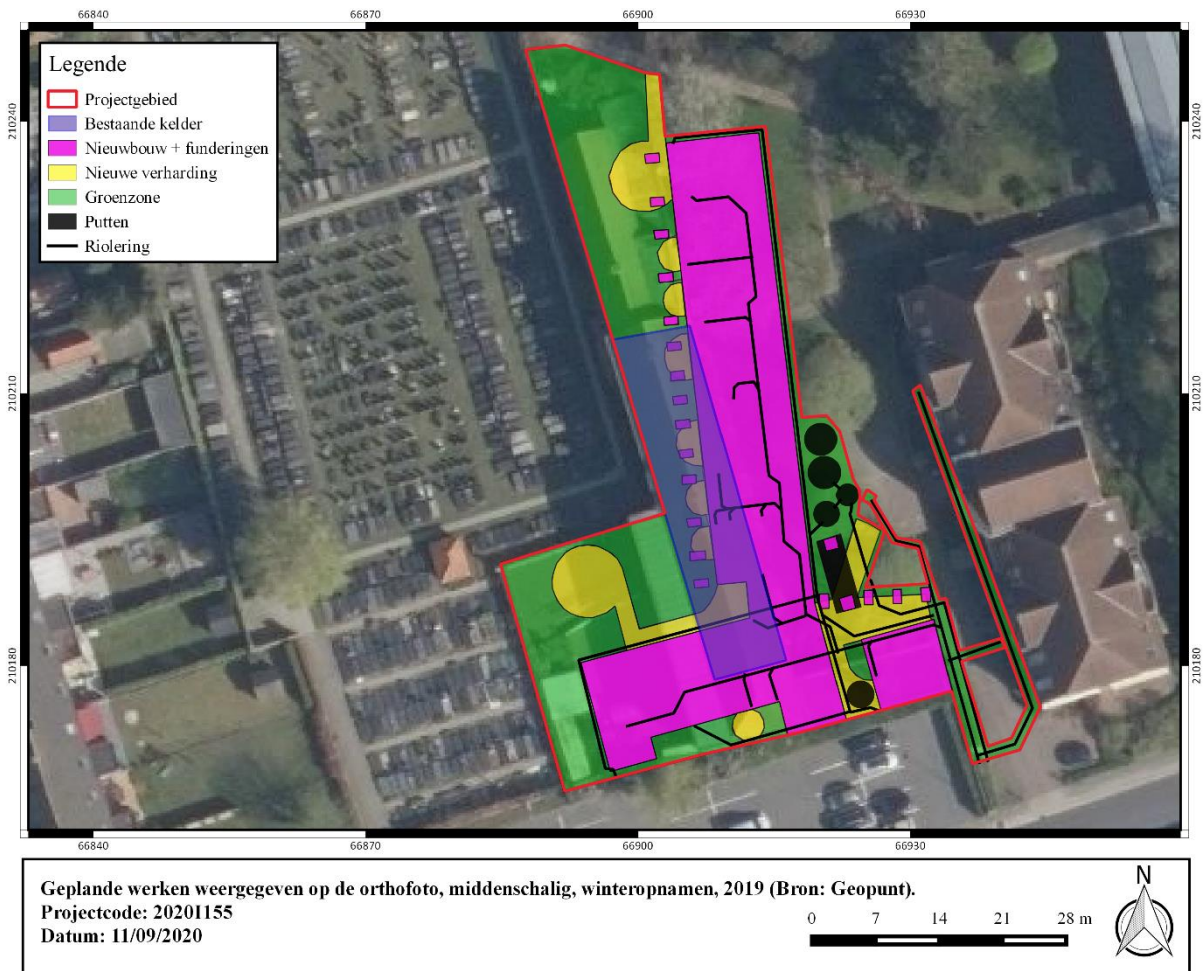
Vooreerst wordt de bestaande bebouwing binnen de projectgrenzen gesloopt (oppervlakte ca. 860 m²). Onder dit gebouw situeert zich een kelder van ca. 325 m². Deze kelder wordt tevens verwijderd. Aangrenzend bij de bebouwing wordt de bestaande verharding uitgebroken over een oppervlakte van ca. 225 m².



Figuur 5: Geplande sloopwerken weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

Na de sloopwerken worden concreet de volgende bodemingrepen voorzien:

- De realisatie van een nieuwbouw over een oppervlakte van ca. 898 m². De nieuwbouw wordt gefundeerd door middel van sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 100 cm-mv) en een vloerplaat (ca. 50 cm-mv). Rondom dit gebouw worden funderingen voorzien voor de steunpilaren voor de overhellende daken. Deze zijn op onderstaand plan tevens in paars aangeduid. Het nieuwe gebouw zal niet onderkelderd worden.
- Rondom een deel van het gebouw wordt nieuwe verharding voorzien in de vorm van paadjes en terrassen en dit over een gecombineerde oppervlakte van ca. 285 m². Voor deze verharding dient een bodemingreep gerekend te worden van ca. 50 cm-mv.
- In functie van de geplande werken dient tevens nieuwe riolering aangelegd te worden. Deze riolering zal aansluiten op nieuwe putten. De putten worden aangelegd tot een diepte van ca. 2,5 m-mv en hebben een gecombineerde oppervlakte van ca. 58 m². Voor de riolering wordt een sleuf uitgegraven van ca. 50 cm breed en 100 cm diep.
- De rest van het plangebied wordt aangelegd als groenzone. Voor de groenzone dient een algemene bodemingreep voorzien te worden van ca. 30 cm-mv.



Figuur 6: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschalgig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

<i>Bron</i>	<i>Informatie</i>
Landschappelijke situering	
Tertiair	
Quartair	
Bodemtypes	
Potentiële bodemerosie	
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	
Hydrografie	

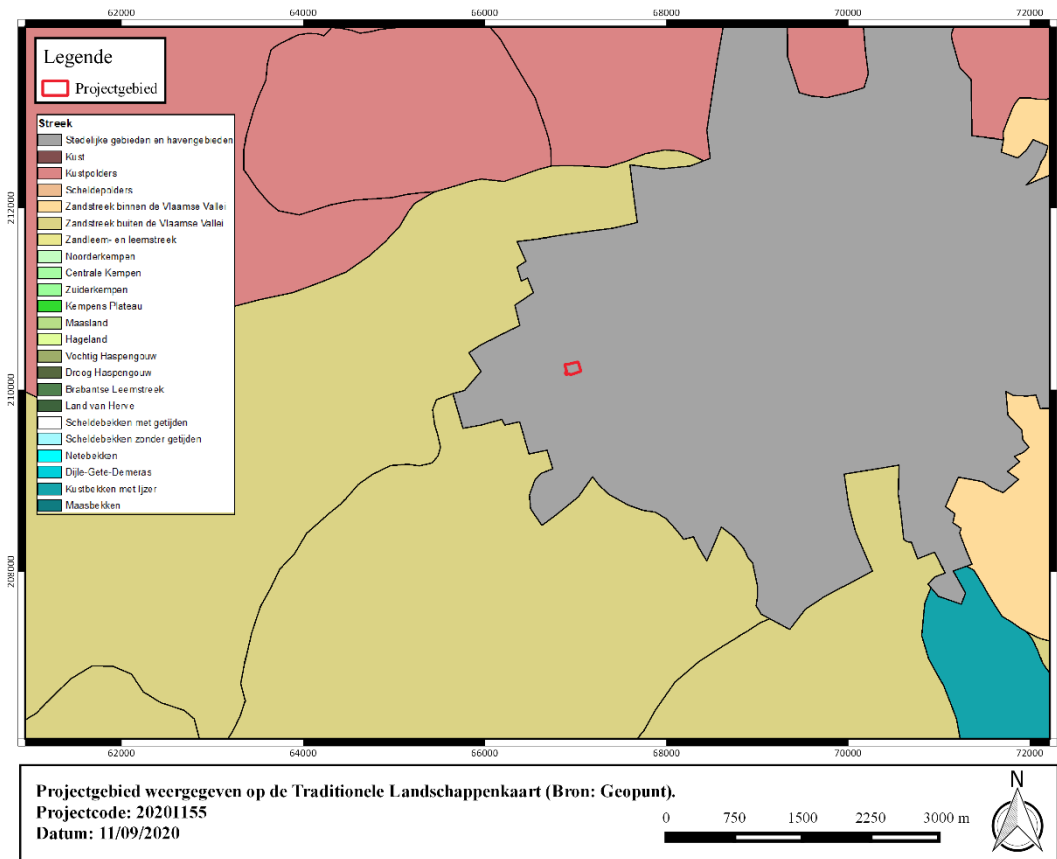


1.4.1.1 Landschappelijke situering

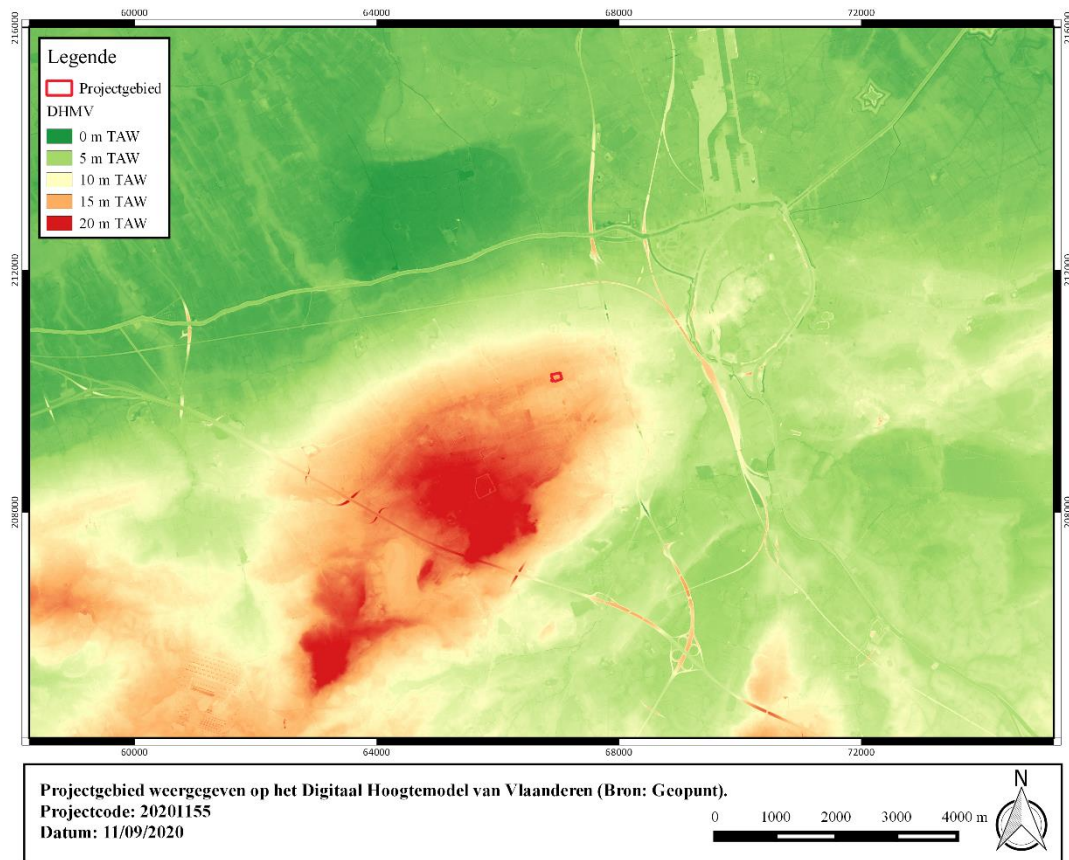
Landschappelijk is het plangebied gelegen in stedelijke gebieden, nabij de overgang tussen de zandstreek en de kustpolders.

Het terrein situeert zich op de dekzandrug Gistel-Maldegem-Stekene op een hoogte die schommelt tussen de 14.7 – 15.1 m TAW. Het terrein kent een relatief vlak verloop.

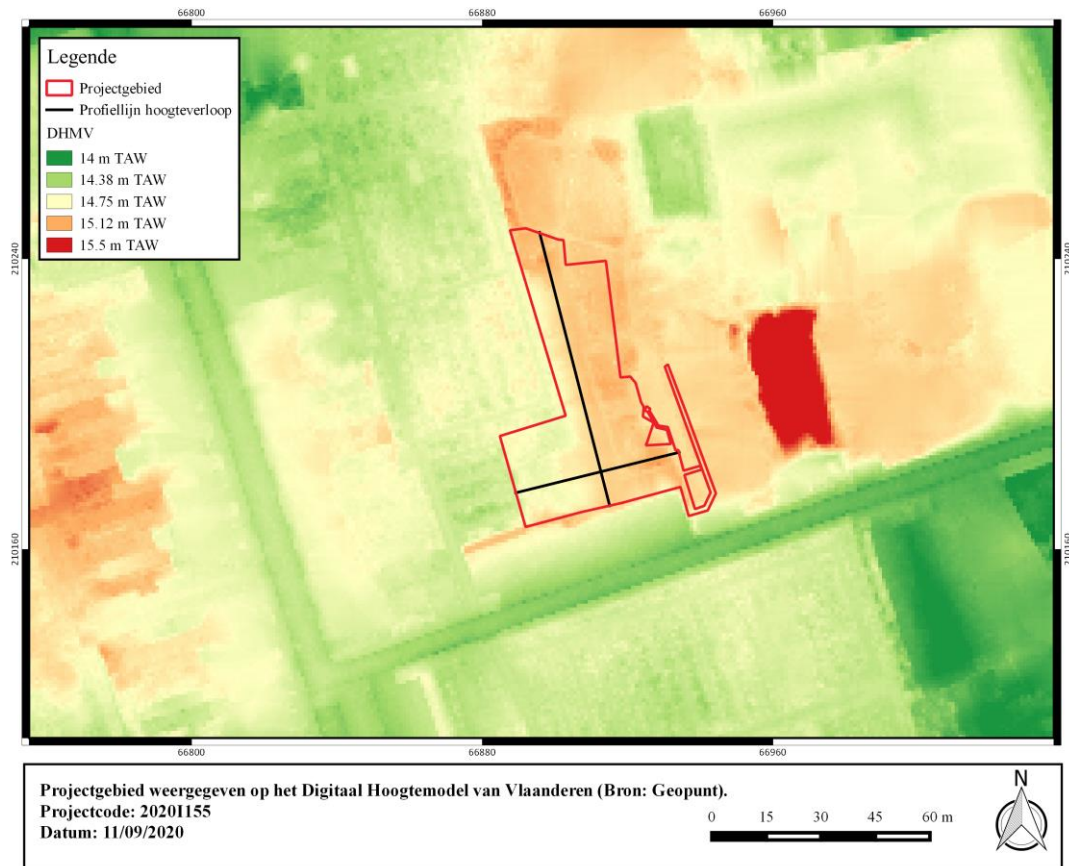
Hydrografisch is het plangebied gelegen in het Bekken van de Brugse Polders, deelbekken Oudlandpolder Blankenbergse.



Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

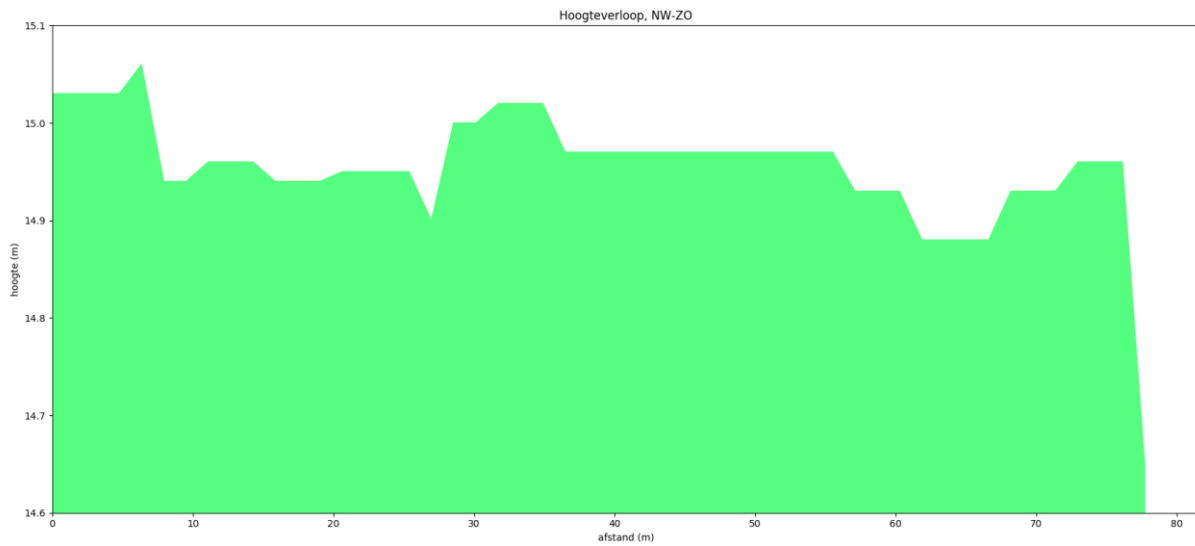


Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

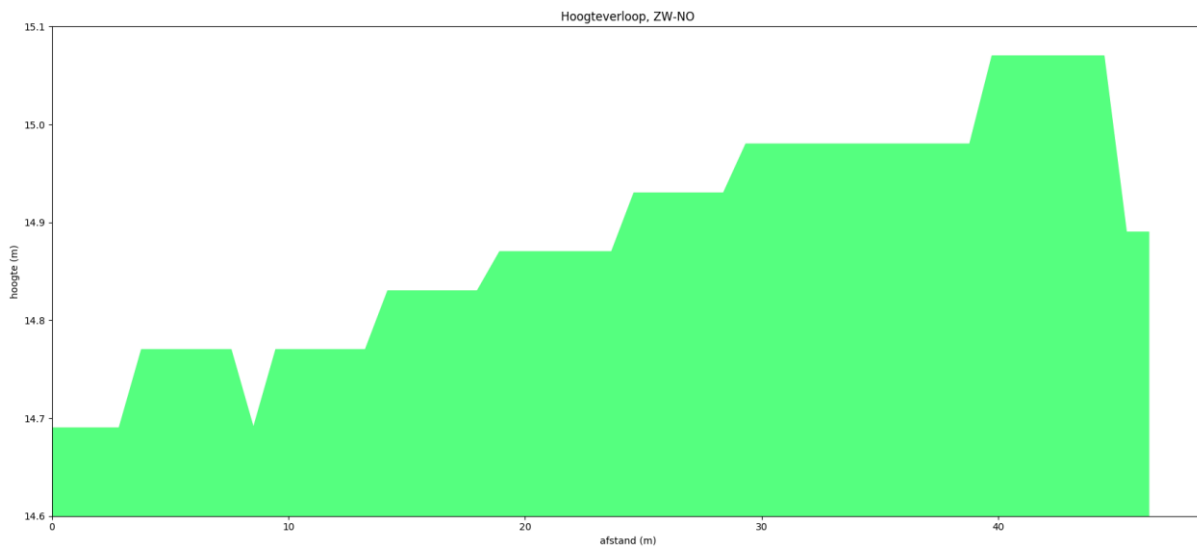


Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).





Figuur 10: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).

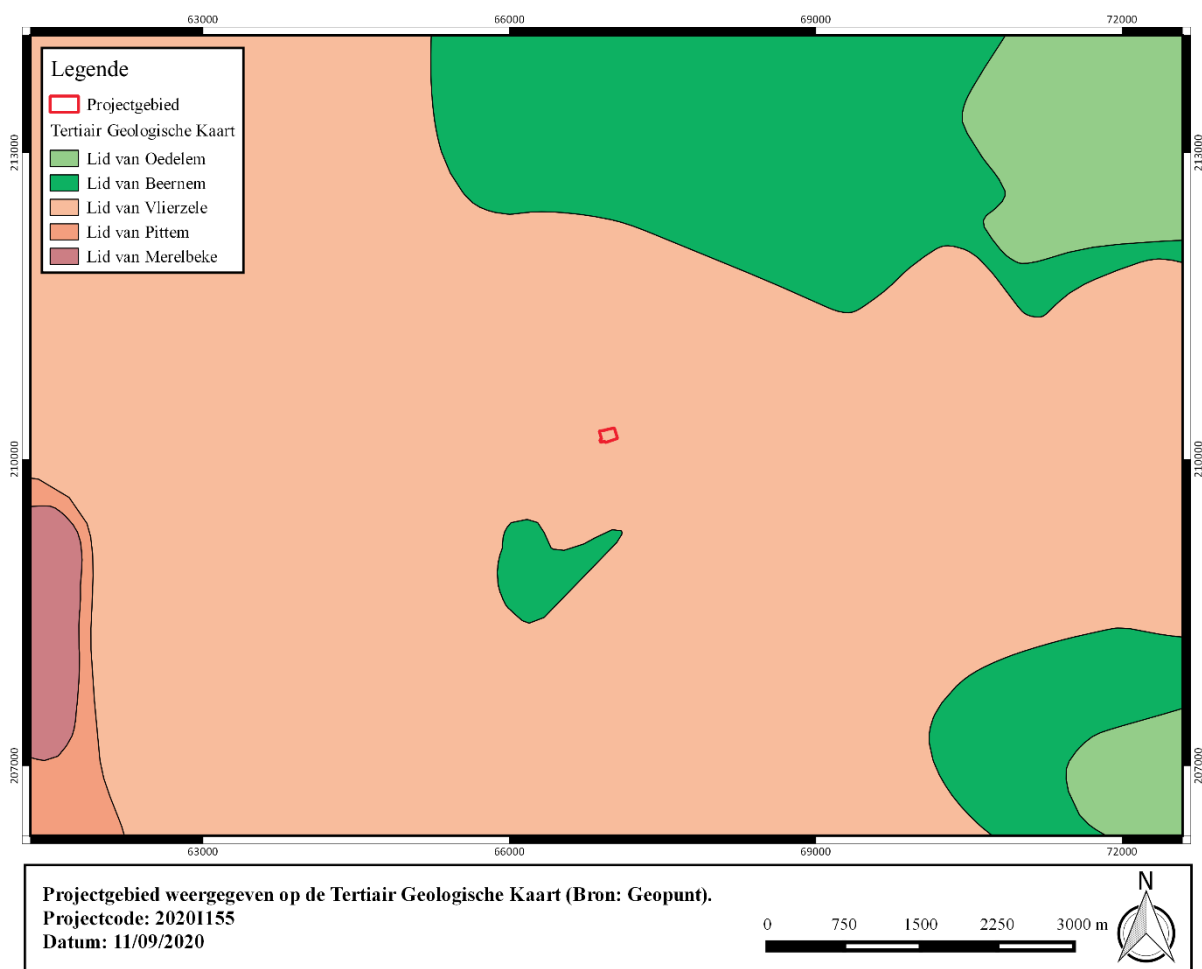


Figuur 11: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied bevindt zich in het **Lid van Vlierzele (Formatie van Gentbrugge)**. De Formatie van Gentbrugge bestaat uit een afwisseling van kleiige siltige en zandige mariene sedimenten met enkele macrofossielen. Het is onderverdeeld in drie leden; van oud naar jong: het Lid van Merelbeke, het Lid van Pittem en het Lid van Vlierzele.

Het Lid van Vlierzele is een groen tot grijsgroen fijn zand dat een duidelijke horizontale of kruisgewijze gelaagdheid vertoont aan de top. Soms is het ook homogeen met veel tubulaties door bioturbatie. Deze zanden werden afgezet in een epicontinentale zee. Naar onder toe gaat het meestal over in een homogeen kleiig zeer fijn zand met kleilenzen. Bovenaan kunnen ook gedifferentieerde kleilagen voorkomen met humeuze intercalaties. De afzetting bevat slechts weinig macrofossielen. Harde zandsteenbanken komen regelmatig voor en werden vroeger plaatselijk aangewend als bouwsteen."

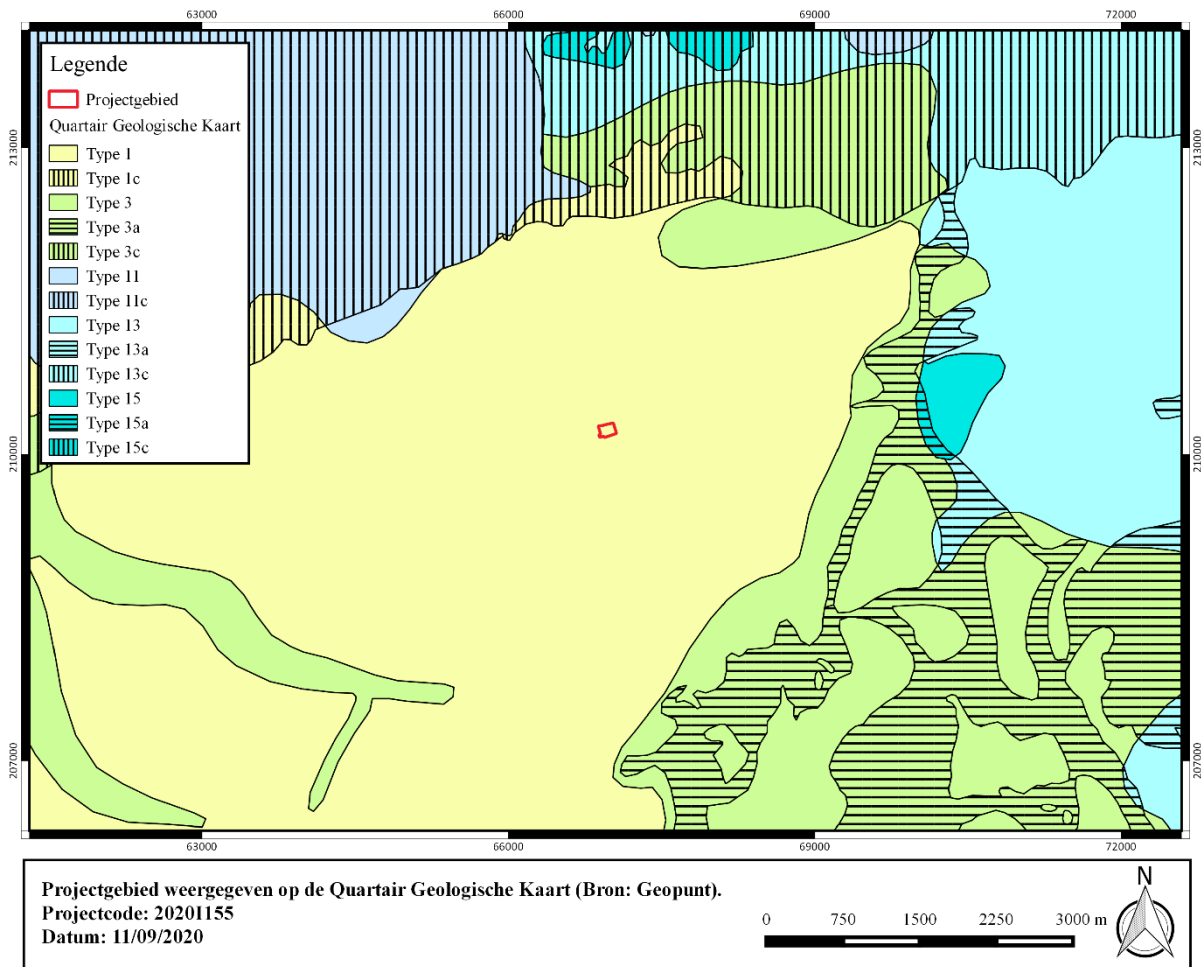


Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).



1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.



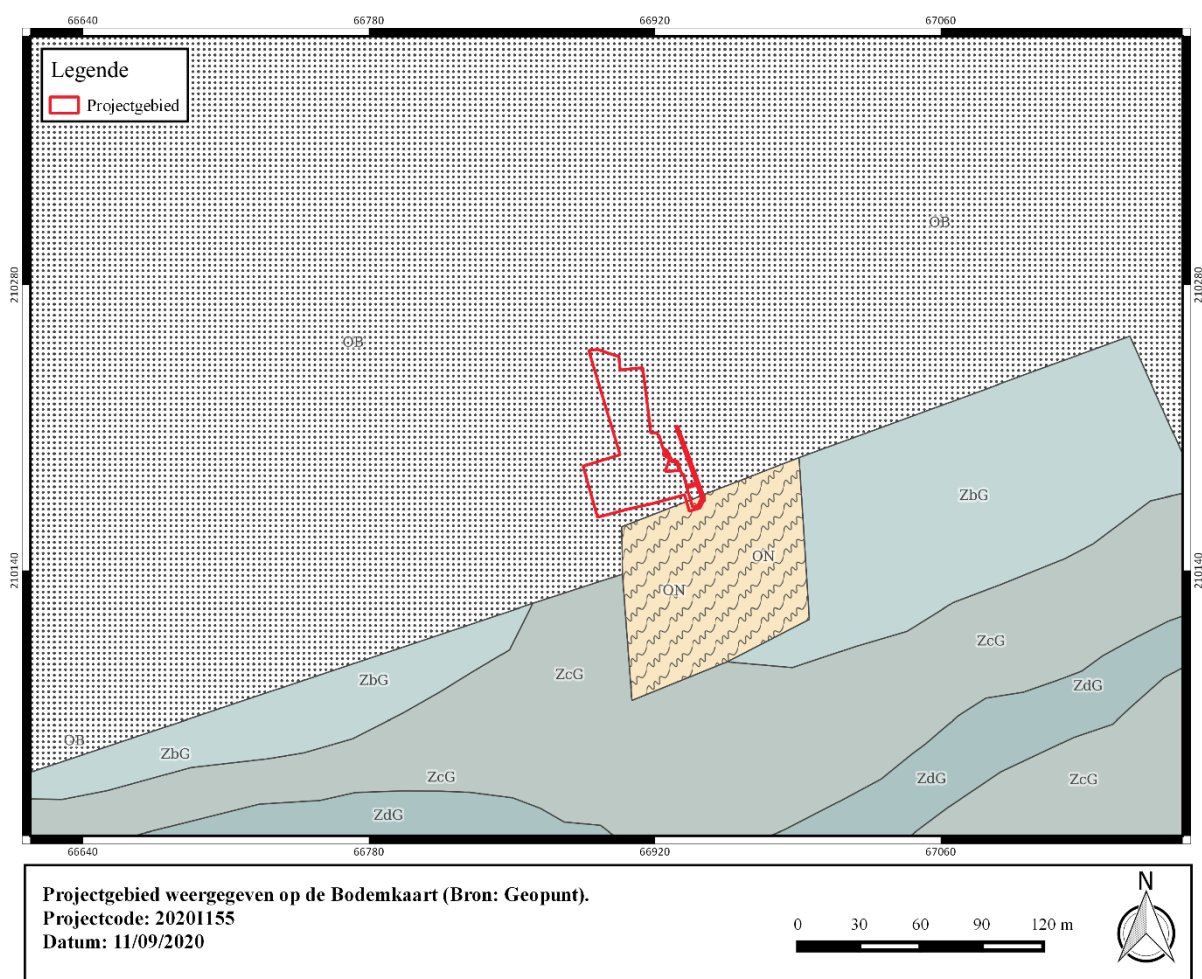
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodemvormingsprocessen

Het bodemtype **ON** is een kunstmatig bodemtype en beschrijft opgehoogde gronden.

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Het bodemtype **Zbg** is een droge zandbodem met een duidelijke ijzer en/of humus B horizont. Tevens is dit bodemtype niet gleyig. De Zbg gronden zijn droge zandgronden die voorkomen in vlakke streken en die niet excessief ontwaterd zijn. Wanneer de gronden diep vergraven zijn ten gevolge van bosexploitatie zijn de horizonten sterk verweerd en is de oppervlakkige humushorizont sterk gevlekt; onder bos is de bovengrond niet alleen heterogeen maar ook humusarm.



Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).



1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

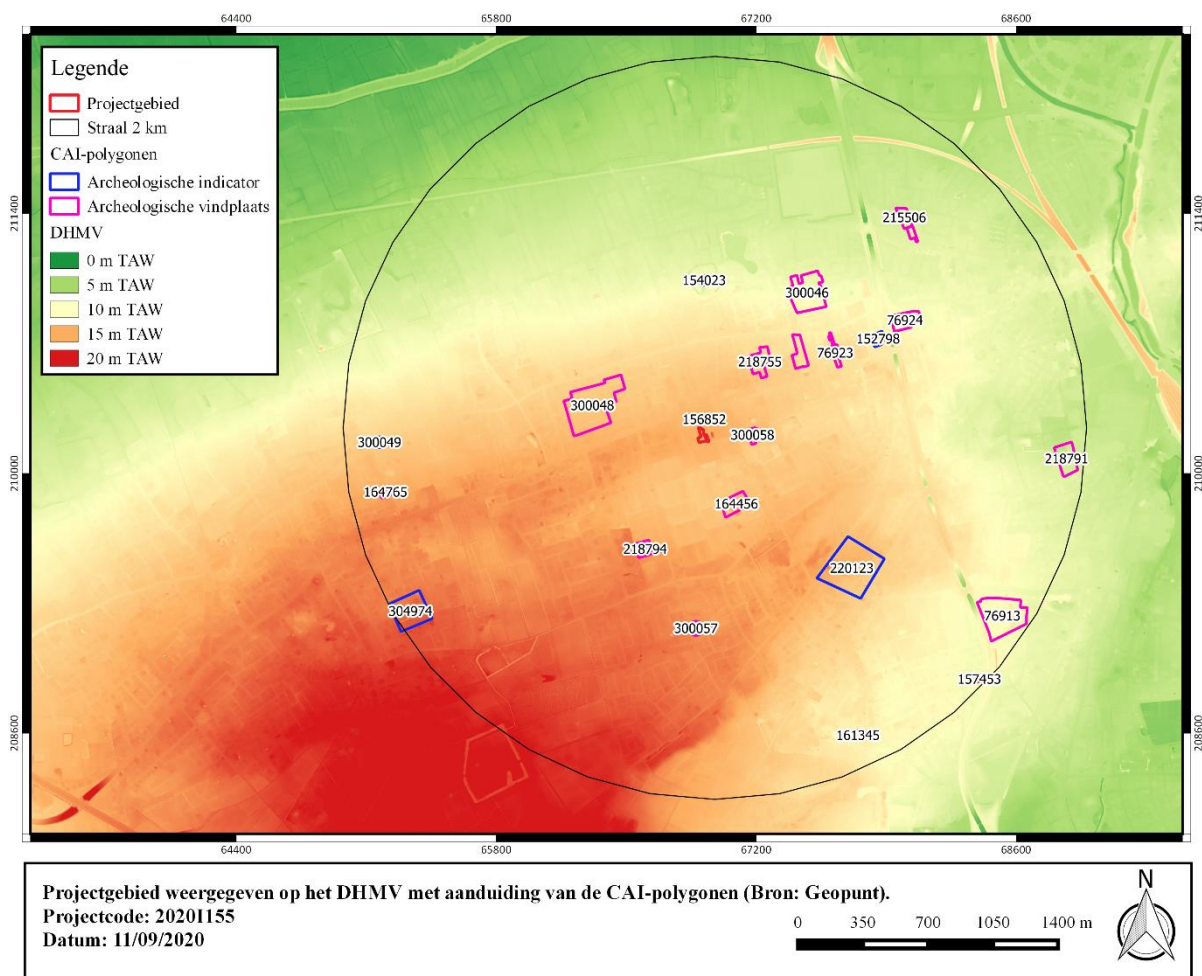
In de omgeving van het plangebied is reeds veelvuldig archeologisch onderzoek verricht. Precies ten noorden van het plangebied zijn restanten van de volmiddeleeuwse fase van de parochiekerk Sint-Andries aan het licht gekomen. De vroegste getuigenissen over een parochiekerk verwijzen naar een klein Romaans kerkje dat vanaf de komst van de monniken in 1117 een dubbele functie krijgt, met name een parochie- en kloosterkerk. In de 13^e eeuw werd een nieuwe kerk opgericht bestaande uit twee smalle zijbeuken en een brede middenbeuk. Het is niet uitgesloten dat oudere fases van deze parochiekerk en oudere fases van het omliggende kerkhof verderlopen tot binnen de projectgrenzen (CAI ID 156852)

Precies ten zuidoosten van het plangebied zijn bij een controle van werken grachten uit de nieuwe tijd gelokaliseerd (CAI ID 300058). Ca. 150 meter ten westen van het plangebied is aan de Gistelse Steenweg 519-529 recent een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd waarvan de resultaten nog niet zijn opgenomen in de Centrale Archeologische Inventaris. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd duidelijk dat er ter hoogte van het projectgebied in het verleden bewoning heeft plaatsgevonden. Er werd 1 spieker/bijgebouw aangetroffen met ten oosten daarvan een cluster aan paalkuilen, welke kunnen wijzen op nog meer gebouwstructuren. Bovenstaande structuren leverden helaas geen vondsten op. Daarnaast kwamen verspreid over het terrein een 13-tal grachtsegmenten voor, waaruit vondsten werden aangetroffen die kunnen gedateerd worden in de late middeleeuwen/nieuwe tijd. Tot slot werd een recente afvalkuil aangetroffen met militair materiaal uit WOI en WOII.³ Mogelijk vormen de aangetroffen gebouwstructuren een aanvulling op de vroegmiddeleeuwse nederzetting precies ten noorden van de Gistelse Steenweg (CAI ID 300048).

Langs de Zandstraat zijn bij verschillende onderzoekscampagnes op de noordelijke rand van de zandrug, bewoningssporen uit de metaaltijden, ijzertijd, Romeinse periode en vroege en volle middeleeuwen onderzocht. Daarnaast werden ook resten aangesneden van funeraire structuren uit de bronstijd en de Romeinse tijd. Naast deze residentiële en funeraire resten werden bij verschillende onderzoeken in de ruimere omgeving silexartefacten zonder context ingezameld. Desalniettemin zijn deze toch indicatief voor menselijke aanwezigheid in de steentijd. Het veelvuldige onderzoek in de omgeving van het plangebied wijst aldus op een zeer hoge archeologische verwachting binnen de projectgrenzen.

³ Polfliet, B. Van Esbroeck, T. 2018.





Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

76913	<p>Mechanische prospectie (2004); NK: 15 meter</p> <p>Late middeleeuwen: Talrijke laatmiddeleeuwse en recentere grachten. In het verleden was het gebied dus niet zo vlak als nu. Er werden talrijke zandruggen en depressies aangesneden. Nederzettingssporen werden niet aangetroffen.</p> <p>Bron: Hillewaert, B., Verslag van het proefonderzoek aan de Xaverianenstraat in Brugge (Raakvlak, Dossierr. 04/19).</p>
76917	<p>Mechanische prospectie (2006); NK: 15 meter</p> <p>Onbepaald: aardewerk (handgevormd)</p> <p>Bron: Van Besien, E. 2006, Verslag van het proefonderzoek aan de Hubrecht De Crookstraat in Sint-Andries, Brugge (Raakvlak, Dossierr. 06/180).</p>
76923	<p>Mechanische prospectie (2004); NK: 15 meter</p>



	<p>Bronstijd: Cirkelvormige gracht, maakt vermoedelijk deel uit van een groter grafveld aangezien er in de omgeving nog grafheuvels werden aangetroffen (Hoek Expressweg - Gistelsesteenweg en aan overkant).</p> <p>Romeinse tijd: Grafveld met vermoedelijk gedeelte van het grondplan van een houten gebouw. Het grafveld omvat een 7-tal graven, zgn. brandrestengraven (crematie).</p> <p>Vroege middeleeuwen: Waterput en enkele greppeltjes. Uit deze periode werden in de Zandstraat verschillende belangrijke vondsten gedaan.</p> <p>Bron: Van Besien, E., Verslag van de opgraving in de Zandstraat in Sint-Andries, Brugge (Raakvlak, Dossiernr. 04/46).</p>
76924	<p>Mechanische prospectie (2003); NK: 15 meter</p> <p>Vroege Bronstijd: Grafheuvel</p> <p>Bron: Hillewaert, B. & Hoorne, J. 2006: Een tweede en derde bronstijdgrafheuvel te Brugge-Sint-Andries - Expressweg (prov. West-Vlaanderen), Lunula. Archaeologia protohistorica XIV, 105-110.</p>
150356	<p>Mechanische prospectie (2007); NK: 15 meter</p> <p>Late middeleeuwen: enkele greppels en grachten (uit de sporen kwam wat 14de/17de eeuws aardewerk) --> het gaat bijna uitsluitend om off-site sporen</p> <p>Bron: s.n., 2007. Brugge, Sint-Andries, Legeweg. Dossiernr 2007/031. Proefsleuvenonderzoek, onuitgegeven rapport.</p>
152794	<p>Opgraving (2004); NK: 15 meter</p> <p>Bronstijd: Een grafheuvel van 30 tot 40m diameter - van de heuvel zelf is door erosie niets meer overgebleven. Er rest enkel nog een deel van de cirkelvormige opgevolde gracht.</p> <p>Romeinse tijd: een grafveldje met een zevental crematies - vermoedelijk werd het grondplan van een houten gebouw aangesneden</p> <p>Vroege middeleeuwen: waterputten</p> <p>Hillewaert, B. & Hoorne, J. 2006: Een tweede en derde bronstijdgrafheuvel te Brugge-Sint-Andries - Expressweg (prov. West-Vlaanderen), Lunula. Archaeologia protohistorica XIV, 105-110.</p>
156852	<p>Controle van werken (1956); NK: 15 meter</p> <p>Volle middeleeuwen: kerk - enkele baksteengraven, onder meer één beschilderd met rode kruisen en een ander met de afbeelding van O. L. Vrouw, Kristus op het kruis, engelen</p>

157453	<p>Controle van werken (2007); NK: 15 meter</p> <p>17^{de} eeuw: kasteel</p> <p>Bron: Raakvlak</p>
164456	<p>Mechanische prospectie (2012); NK: 15 meter</p> <p>Late middeleeuwen: greppel met aardewerk</p> <p>Nieuwe tijd: greppels en kuilen</p> <p>Bron: De Smaele B., Pieters H., Krug C. 2012: Brugge-Olympiapark, Archeo Rapport 31, Gent.</p>
164765	<p>Mechanische propsectie (2012); NK: 15 meter</p> <p>Volle middeleeuwen: enkele grachten</p> <p>Bron: Verwerft D., Lambrecht G. 2012: Resultaten archeologisch proefonderzoek De Manlaan 12, Brugge.</p>
215506	<p>Mechanische prospectie (2017);</p> <p>Late middeleeuwen: zandwinning - In de vulling zijn 8 scherven aardewerk gevonden: bodemfragment van een beker in grijs, reducerend gebakken aardewerk (1275-1400), een wandfragment in protosteengoed uit Langerwehe (13de eeuw), rood aardewerk en steengoed van de 14de tot 16de eeuw. Het aardewerk wijst op een onzuivere context.</p> <p>Nieuwste tijd: bomscherf</p> <p>20^e eeuw: munten</p> <p>Bron: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/2526 (Raakvlak - Brugge Hogeweg)</p>
218755	<p>Mechanische prospectie (2015)</p> <p>Onbepaald: greppel</p> <p>Bron: Lambrecht G., Verwerft D. 2015: Gistelse Steenweg, Sint-Andries (Brugge). Archeologisch proefonderzoek, Aardewerk rapport 2015/5, Brugge.</p>
218791	<p>Mechanische prospectie, Veldprospectie, booronderzoek (2013)</p> <p>Mesolithicum: enkele vuurstenen artefacten waaronder schrabber</p> <p>Vroege ijzertijd: gebouwplattegrond uit de vroege ijzertijd met standgreppel - ploegsporen</p>



	<p>Onbepaald: karresporen</p> <p>Bron: Verwerft D., Lambrecht G., Mikkelsen J., Roelans F. 2017: Barrièrestraat, Sint-Michiels (Brugge), Raakvlak rapport 2017/10, Brugge.</p>
218794	<p>Mechanische prospectie (2011)</p> <p>Steentijd: vuurstenen kern aangetroffen in windval</p> <p>Late middeleeuwen: Enkele grachten, scherven en baksteenresten. Vermoedelijke restanten van een middeleeuws gebouw</p> <p>Bron: Verwerft D. 2011: Resultaten archeologisch vooronderzoek Lange Molenstraat, Sint-Andries (Brugge), Raakvlak nota, Brugge.</p>
300046	<p>Opgraving (1995); NK: 15 meter</p> <p>Onbepaald: enkele schrabbers, fragmenten van gepolijste bijlen, pijlpunten of lemmers</p> <p>Late ijzertijd: dubbele houten waterput</p> <p>Romeinse tijd: poel – omgrachte nederzetting met hoofdgebouwen – 5 brandrestengraven – Romeinse tijd – waterput – aardewerk in verspreide concentratie</p> <p>Midden-Romeinse tijd: aardewerk</p> <p>Karolingische periode: nederzetting - esten van een uitgestrekte nederzetting die zich opsplijt in twee grote kernen, onderling verbonden door een vrij opmerkelijk grachtencomplex westelijke sector: resten van een erf, plattegronden van zeker drie hoofdgebouwen van het drieschepige type en een groot aantal vierkante configuraties met vier palen afkomstig van spijkers of hooimijten - oostelijke kern: resten van een waterput met vlechtwerk en paalkuilen</p> <p>Volle middeleeuwen: boerderijcomplex</p> <p>16de eeuw: houten doodskist- geïsoleerde kuil die fragmenten bevatte van tenminste tien glazen flessen, waaronder verschillende met een Brugs loden ijkmerk</p> <p>Bron: Hollevoet, Y. & Hillewaert, B. 2002: Het archeologisch onderzoek achter de voormalige vrouwengevangenis Refuge te Sint-Andries/Brugge (prov. W. VI). Nederzettingssporen uit de Romeinse tijd en de Middeleeuwen, Archeologie in Vlaanderen VI, 191-207.</p>
300048	<p>Opgraving (1997): NK: 15 meter</p> <p>Paleolithicum: lithisch materiaal</p>

	<p>Romeinse tijd: aardewerk – enkele scherven van bekers in groenig glas, mantelspelde, natuursteen –brokken van tegulae en imbrices – organisch materiaal – tracés van greppels en grachten – er waren enkele sporen van rechthoekige kuilen die mogelijk resten bevatten van vergane inhumaties – waterput – watervoorziening – vlakgraf – 2 Romeinse gebouwplattegronden</p> <p>Vroege middeleeuwen: waterput - 2 duidelijk te onderscheiden nederzettingcomplexen, beide grotendeels omringd door grachten en greppels</p> <p>Volle middeleeuwen: verschillende poelders</p> <p>Bron: Hillewaert, B. & Hollevoet, Y. 2006: Andermaal Romeins en vroegmiddeleeuws langs de Zandstraat te Sint-Andries/Brugge (prov. West-Vlaanderen), Relicta. Archeologie, Monumenten- en Landschapsonderzoek in Vlaanderen 1, 121-140.</p>
300056	<p>Controle van werken (1996); NK: 15 meter</p> <p>Romeinse tijd: Enkele paalkuilen vermoedelijk middenstaanders van tweeschepige constructies, en enkele grachten.</p> <p>Bron: Hollevoet Y.: Jaarverslag 1996.</p>
300057	<p>Mechanische prospectie (1996); NK: 250 meter</p> <p>Romeinse tijd: waterput – watervoorziening - plattegrond met 4 zware paalkuilen en een aantal kleinere - tracés van greppels en grachtjes, waarvan enkele haaks op elkaar staande greppels een kleine zone lijken te begrenzen</p> <p>Merovingische periode: naast grachttracés en waterputten vooral paalsporen, paalkuilen en standgreppels. Op basis van oversnijdingen zijn tenminste drie grote fasen te onderscheiden.</p> <p>Bron: Hillewaert B. e.a. 2011, Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge, Brugge</p>
300058	<p>Controle van werken (1996); NK: 15 meter</p> <p>Nieuwe tijd: grachten</p>

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

154023	<p>Indicator cartografie; NK: 150 meter</p> <p>Late middeleeuwen: site met walgracht</p>
--------	--



220123	<p>Indicator cartografie</p> <p>Nieuwe tijd: Galvenveld. Op de Ferrariskaart is een galg afgebeeld met drie staken (wellicht in steen) en rad. In het noordwesten is op het DHM een kleine heuvel te zien, misschien oorspronkelijke locatie van de galg? Een galg gaat in de meeste gevallen ook gepaard met begravingen op het galgenveld.</p>
304974	<p>Indicator cartografie; NK: 15 meter</p> <p>Late middeleeuwen: site met walgracht</p>

Veldprospecties

300049	<p>Veldprospectie (1993); NK: 250 meter</p> <p>Steentijd: gepolijste vuurstenen bijl</p>
--------	--

Metaaldetectie

161345	<p>Metaaldetectie; NK: 150 meter</p> <p>WO II: crash site Britse Spitfire Mk.IX van de R.A.F.; er werden aluminiumfragmenten van het vliegtuig teruggevonden. Dieptemetaaldetectie wijst op de aanwezigheid van betrekkelijk groot voorwerp (motor, landingsgestel, bewapening,...) over een oppervlakte van 3 op 4m</p>
--------	--

Onbepaald

152798	<p>Onbepaald; NK: 150 meter</p> <p>Bronstijd: grafheuvel</p>
--------	--



1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Het gebied rondom Brugge valt uiteen in enerzijds de kustvlakte en anderzijds de zandstreek. Beiden hebben hun eigen ontstaansgeschiedenis die het landschap haar huidige uitzicht geeft. Een eerste vormingsproces gaat terug tot het Tertiair en dateert van meer dan twee miljoen jaar geleden. In deze periode worden afwisselend klei- en zandlagen afgezet door de zee, die onze gewesten overspoelt vanuit het noorden. De kleilagen zijn beter bestand tegen erosie dan zandlagen. Door het uitslijten van de zandbanken ontstaat een golvend landschap met heuvelruggen en plateaus zoals de rug tussen Oedelem en Zomergem en de plateaus van Tielt en Wijnendale.⁴

Het Quartair wordt gekenmerkt door ijstijdperiodes en toename van het landijs met daartussen warmere interglacialen. In een laatste warme periode voorafgaand aan de laatste ijstijd (tussen 130.000 – 116.000 jaar geleden) stond de zeespiegel allicht 1 à 2 meter hoger dan vandaag. Na dit interglaciaal volgt een laatste koude periode van ongeveer 116.000 tot 11.600 jaar geleden. Gedurende deze periode stond de zeespiegel ca. 120 meter lager dan nu en bevond de kustlijn zich veel verder noord- en westwaarts. Rondom Brugge ontstond een boomloos, open landschap met beperkte vegetatie. Tussen ca. 35.000 en 14.000 v. Christus neemt de koude dermate toe dat er geen sprake meer is van bewoning. Naar het einde van de ijstijd toe worden de gebieden weer aantrekkelijker. Tussen 14.000 en 10.000 v. Chr. doen zich een tweetal klimaatsverbeteringen voor, maar deze zijn nog niet standvastig. In de koudere periodes hiertussen (Dryas) wordt in de regio rond Brugge een duinenlandschap gevormd. Onder invloed van de noordwestenwinden waaien dekzandruggen op, zoals de omvangrijke rug van Gistel over Brugge naar Maldegem en Stekene. Op deze manier vormt zich een zwak golvend landschap van overwegend ZW-NO lopende dekzandruggen en laagtes. Deze dekzandruggen blokkeren de afwatering vanuit het binnenland. In de komvormige depressies vormen zich ondiepe meren zoals de Assebroekse Meersen.⁵ Het plangebied situeert zich vrij centraal op de dekzandrug Gistel-Maldegem-Stekene.

Op het einde van de oude steentijd treft men in de regio meer aanwijzingen voor menselijke aanwezigheid aan. Het gaat onder andere om vindplaatsen te Steenbrugge, Rijckevelde en Assebroek en aan de voet van de cuesta Oedelem-Zomergem. In Maldegem werd een kampement van Federmesser-jager verzamelaars gevonden aan de oever van een laat-glaciaal meer.

Vanaf 10.000 voor Chr. vindt een algemene en definitieve opwarming plaats, waardoor de ijskappen smelten en de zeespiegel stijgt. Door de uitbreiding van de Noordzee dringt het water de dekzanden binnen en vormt een wadgebied met getijdenwerking. Door de relatief hoge ligging van de dekzanden, wordt de oostelijke kustvlakte, zoals we die vandaag kennen, aanvankelijk weinig door de zee beïnvloed. Gedurende het mesolithicum (ca. 10.000-5.000 v. Chr.) trekken jager-verzamelaars door het landschap en vestigen ze zich op de hogere dekzandruggen. Resten van tijdelijke kampementen zijn talrijk in westelijke Vlaanderen. Zo o.a. op de zuidelijke helling van de O-W verlopende dekzandrug ten noorden van de Assebroekse Meersen en bij opgravingen aan de Barrièrestraat in Sint-Michiels. De overgang tussen mesolithicum en neolithicum betekent eveneens een (geleidelijke) overgang van jacht naar een sedentair bestaan. Deze overgang heeft allerlei gevolgen. Mensen gaan zich vestigen bij hun akker en bouwen hun huizen steviger uit duurzamere materialen. Wanneer de mens voor het eerst aan landbouw gaat doen is het in de eerste plaats de vegetatie op de drogere gronden die hierdoor beïnvloed wordt, gezien deze zones het meest geschikt zijn voor akkerland. In het

⁴ Hillewaert, B. & Ryckaert, M. 2019. p.16.

⁵ Op.cit. pp. 17-19.



Brugse ontbreken voorsnog duidelijke sporen van het neolithicum. Artefacten echter zijn meermaals gerecupereerd bij veldprospecties en opgravingen. Zeker het vermelden waard echter, is de vondst van een huisplattegrond uit het neolithicum in Waardamme in 2003 en de vondst van artefacten bij opgravingen achter de vrouwengevangenis *de Refuge* in Sint-Andries.

Binnen de projectgrenzen is er een verhoogde verwachting voor het aantreffen van sporen uit de steentijd.

Tegen 1000 v. Chr. is de hele kustvlakte, tot aan de Brugse dekzandrug, een veenlandschap geworden. Het plangebied, dat op deze dekzandrug gelegen is, is dus niet aan inundatie onderhevig. De informatie over de bronstijd in onze gebieden spitst zich voornamelijk toe op de grafcultus. Vooral tijdens de midden-bronstijd worden veel grafheuvels opgericht. Onder meer in de gemeentes Beernem, Oostkamp, Zedelgem, Torhout en Jabbeke zijn grafheuvels gekend. Ook langsheen de Zandstraat, ten westen van Brugge, zijn een aantal grafheuvel vastgesteld. Ze zijn gesitueerd ten zuiden van de Zandstraat, het belangrijke wegtracé dat zeker in de Romeinse tijd maar allicht ook daarvoor de plaatsen waar later Oudenburg en Brugge zouden ontstaan met elkaar verbond. Aan d'Hooghe Noene in Varsenare is een bronstijdgrafcirkel gelokaliseerd (CAI ID 306011). Het meest indrukwekkende complex echter bevindt zich onmiddellijk ten westen van de Expresweg. Het gaat om de resten van een monument met vier concentrische sporen.

Nog voor het begin van de jaartelling begint een periode van kusterosie door een combinatie van verschillende factoren. Vooreerst is zandvoorraad opgebruikt door de uitbouw van de kust. Daarnaast maken o.a. menselijke activiteiten zoals turfwinning dat het veen inklinkt, waardoor bepaalde zones lager komen te liggen dan de zeespiegel.⁶ Op de zandrug komen enkele nederzettingen voor uit de ijzertijd. De weinig talrijke, maar gevarieerde sporen uit zowel de vroege als de late ijzertijd wijzen op een verspreide bewoning in de periode vóór de eeuwwisseling. Er zijn aanwijzingen voor geïsoleerde boerderijen in hout, klei en riet.⁷ Zowel aan de Legeweg als aan d'Hooghe Noene in Jabbeke zijn nederzettingssporen uit de ijzertijd gelokaliseerd.

In de Romeinse periode is de plaats waar het latere Brugge zal groeien gelyk in de noordelijke periferie van de civitas Menapiorum. Deze civitas heeft Cassel als hoofdplaats. Het tracé over Cassel-Velzeke-Tienen-Tongeren is de belangrijkste verbinding gedurende het Hoge Keizerrijk. Vanuit de hoofdplaats van de civitas Menapiorum vertrekken een aantal wegen die het gebied ontsluiten. Een diverticulum van de baan Cassel-Doornik vertrekt van het gehucht Steenvoorde en loopt over Poperinge tot Brugge waar ze aansluit bij de Zandstraat. De zandrug waarop Assebroek is gelokaliseerd, zorgde tijdens de Romeinse periode voor een zeer strategische ligging aan de rand van kustvlakte.⁸ Romeinse sporen langsheen de Zandstraat komen dan ook talrijk voor. De landbouwers en herders die woonden op de zandgronden leefden in eenvoudige, uit natuurlijke materialen opgebouwde boerderijen drie vrij dicht verspreid waren in een landschap dat door zandwegen was doorweven.

Op het eind van de Romeinse tijd dringt de getijdenwerking van de zee de gehele kustvlakte binnen. Alleen de brede dekzandrug waarop het plangebied is gelegen, beschermt nog tegen de zee. Het gebied was in deze periode vermoedelijk nauwelijks nog bewoonbaar. In de zandstreek moeten de bossen die tijdens de eerste eeuwen aangetast raakten door exploitatie zich in de vroege middeleeuwen deels hersteld hebben. De resultaten van palynologisch onderzoek van enkele vroegmiddeleeuwse waterputten uit Assebroek en Sint-Andries lijken het verhaal van

⁶ Op. Cit. pp. 15-33

⁷ Op. Cit. pp. 30-42.

⁸ Op. Cit. pp. 46



de vroegmiddeleeuwse regeneratie van het bosareaal enigszins te bevestigen. De meest opvallende evolutie in de vroege middeleeuwen is echter de sterke toename van struikhei. Dit zou kunnen wijzen op voormalige akkers die niet langer bewerkt worden maar waar ook het bos niet kan regenereren door bijvoorbeeld begrazing van het vee. Desalniettemin zijn op het grondgebied van Sint-Andries een ruim aantal nederzettingen uit de vroege middeleeuwen gelokaliseerd. Gedurende de vroege middeleeuwen behoort het plangebied tot de Pagus Flandrensis.

Op basis van zowel de landschappelijke factoren als de gekende archeologische vindplaatsen moet uitgegaan worden van een hoge archeologische verwachting. In de omgeving van het plangebied is continue menselijke aanwezigheid vastgesteld vanaf de steentijd.

Vanaf de stichting van de Sint-Andriesabdij in 1100 loopt de geschiedenis van Sint-Andries hier parallel mee. Deze abdij had door verwevings- en aankooppolitiek alle gronden tussen de Torhoutse Steenweg en Gistelse Steenweg in haar bezit gekregen. De 13de eeuw betekende voor de abdij een periode van belangrijke economische ontwikkelingen. De abdij was gedurende eeuwen feitelijk de grootste machtsfactor op het grondgebied, waardoor er relatief weinig bebouwing was. Ten noorden van het territorium bevinden zich oude kasteelsites.

Sint-Andries heeft zwaar te lijden onder de godsdienststroevelen van de 16de en de 17de eeuw. Gedurende de Oostenrijkse tijd is er een periode van relatieve welvaart. De Gistelse Steenweg wordt rond 1775 aangelegd (verbreden, rechttrekken en verhard) en voorzien van twee bomenrijen. Tot het midden van de 19de eeuw was Sint-Andries een hoofdzakelijk agrarische gemeente (in het noorden) met een rijke bebouwing (in het zuiden). De bewoningskernen concentreerden zich rond de kerk van Sint-Andries en de kerk van Sint-Baafs. Industriële activiteiten waren beperkt en op de voorziening van Brugge gericht.

In 1973 werd ten zuiden van het onderzoeksterrein het Jan Breydelstadion aangelegd met omliggende infrastructuur.



1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Het plangebied is gelegen binnen de oorspronkelijke abdijmuren van de abdij van Sint-Andriesabdij. Voor een chronologisch overzicht van de bouwfases van de abdij werd beroep gedaan op de publicatie *Huyghebaert, N. & Papeians de Morchoven, C. 2000. De Oude Sint-Andriesabdij 1100-1796, Brugge, 147p.*

De stichting van de Sint-Andriesabdij is in verband te brengen met de kruistochten. Bij de eerste kruistocht kwam Robrecht II, graaf van Vlaanderen, in contact met een Provençaalse boer die een visioen had gehad waarbij de apostel Sint-Andreas hem de weg naar de lans had getoond waar Christus mee in de zij gestoken was aan het kruis. Bij het vinden van de Heilige Lans vonden de kruisvaarders de moed om de vijand te verslaan. Robrecht II had daarbij de belofte gedaan dat hij op zijn grondgebied een klooster zou stichten in de buurt van een kerk, gewijd aan de heilige apostel Andreas. In 1100 werd de abdij gesticht en in gebruik genomen. De eerste jaren waren moeizaam. De arme en zanderige streek rond Brugge leverde onvoldoende levensmiddelen op om een aantal monniken te voeden. In een charter uit de periode 1111-1113 gaf Boudewijn VII de opdracht een deel van het huidige domein Beisbroek te schenken. Op het eind van de 12^e en in de loop van de 13^e eeuw breidden de inkomsten van het klooster aanzienlijk uit dankzij de verwerving van gronden en van tienden. In de eerste helft van de 12^e eeuw vond abt Godfried Roode dat het klooster te weinig beschermd was en hij liet het omwallen met een afsluitingsmuur. De abdijkerk is voor 1240 door abt Godfried Roode gebouwd.

In het midden van de 13^e eeuw kocht abt Willem de gronden die zij heidevelden noemden. Deze waren gelegen tussen de abdij en Beisbroek. Het stuk grond en Beisbroek vormden nu een aaneengesloten geheel van ca. 900 ha. Het gebied bestond uit braakliggend land begroeid met heide en kreupelbos. Bij de grote ontginningsbeweging wist de abdij bepaalde inkomsten naar zich toe te kanaliseren, waardoor de financiële situatie van de abdij steeds voorspoediger werd. De abdij kreeg toen de grote gebouwen waarvan sommigen overeind bleven tot aan de Franse Revolutie.

Abt Willem Lentijn (1241-1252) geldt als grote bouwer van de abdij. Hij beëindigde de bouw van de kerk en in het oosten richtte hij een slaapzaal in van 67 meter op 27 meter. De benedenverdieping diende waarschijnlijk als refter en als kapittelzaal. Een ruime abdijhoeve, een ziekenzaal en andere gebouwen volgden. In 1252 waren de werken voltooid. Aan het begin van de 14^e eeuw bouwde abt Pieter Houckevliet en prachtig abtskwartier dat omstreeks 1500 opnieuw werd gesloopt. Hij bouwde ook een nieuwe omheiningmuur die de abdijhoeve en een molen met het eigenlijke klooster verbonden.

Tweehonderd jaar later werd het koor vernieuwd en verlengd én werden bepaalde gebouwen gerestaureerd. In 1488 herschiepen de troepen van Maximiliaan van Oostenrijk de gebouwen in ruïnes. Alles werd herbouwd en hersteld tussen 1510 en 1519 door abt Vilain. In 1527 stortte de kerktoren in en werd deze op zijn beurt herbouwd.

In de eerste helft van de 17^e eeuw kwam er een nieuwe eetzaal. Op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije, kopie van Pieter Claeissens, is te zien dat het plangebied zich binnen de abdijmuren situeert. Het plangebied snijdt tevens een deel van de gebouwen van het klooster aan.

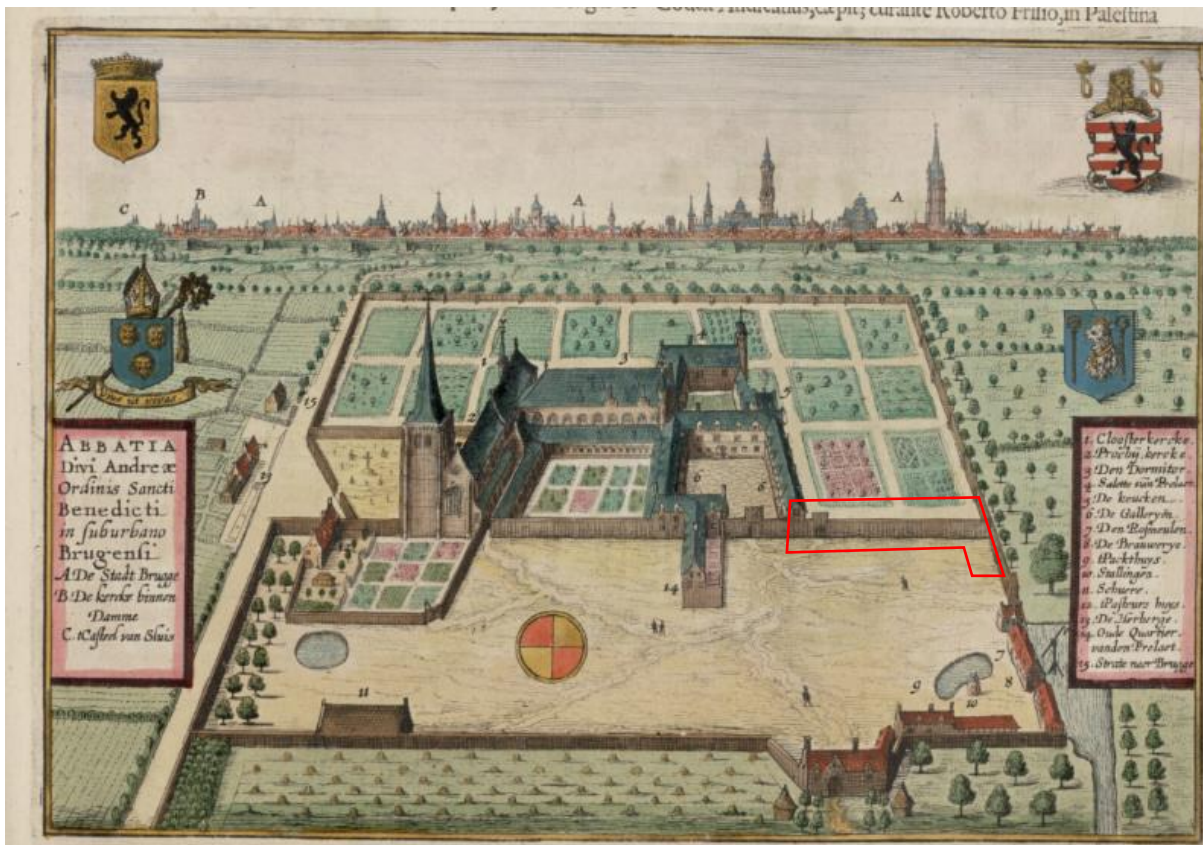




Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije, 1597, kopie door Pieter Claeissens (Bron: Kaartenhuis Brugge).

Via het plan van Sanderus in zijn *Flandria Illustrata* uit de eerste helft van de 17^e eeuw zijn we beter geïnformeerd over de indeling van de gebouwen die deel uitmaken van de Sint-Andriesabdij. Binnen de projectgrenzen situeren zich de galerijen (legende nr. 6). Het plangebied snijdt tevens een abdijmuur aan. Het westelijk terreindeel valt samen met open terrein waarvan de functie niet gespecificeerd wordt.

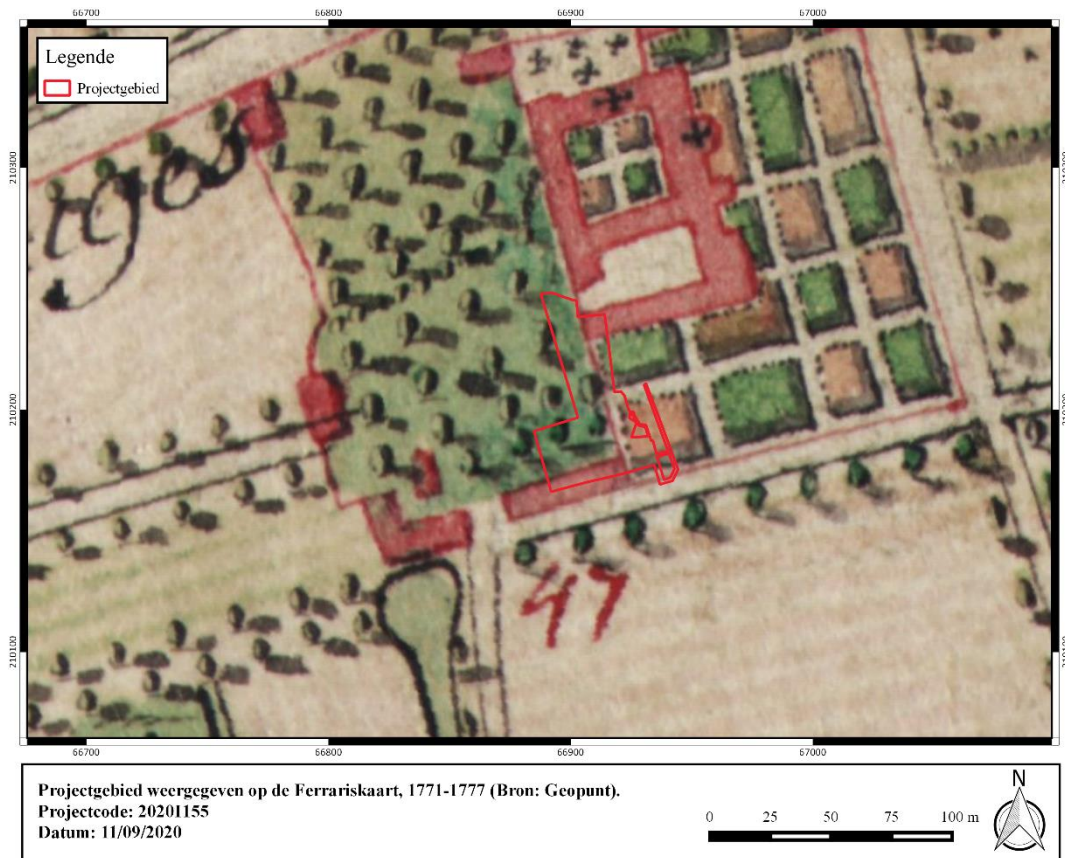
Op de Ferrariskaart staat het oostelijk terreindeel gekarteerd als moestuin en het westelijk terreindeel als boomgaard. Centraal wordt het plangebied aangesneden door een noord-zuid georiënteerde tuinmuur. Mogelijk snijdt het noordelijk deel van het plangebied een deel van de galerijen aan.



Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de kaart van Sanderus, 1640 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent).

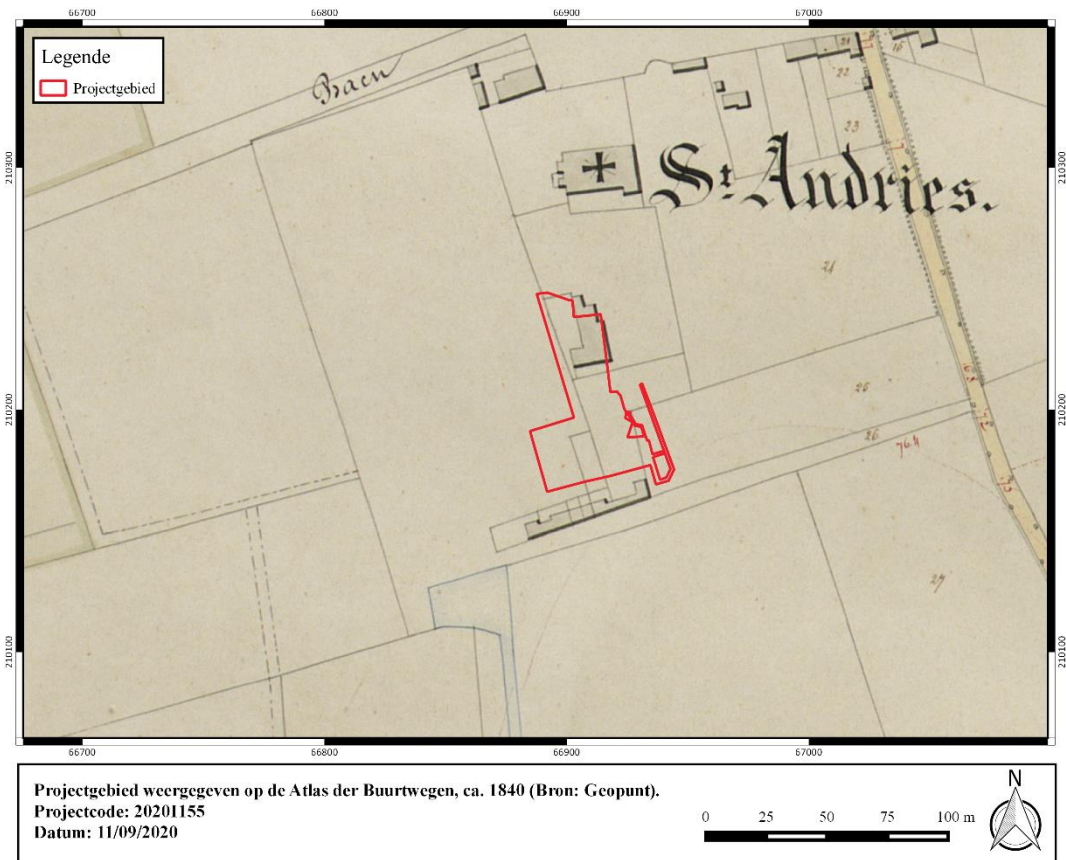


Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de kaart van Sanderus, 1640, legende (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent).

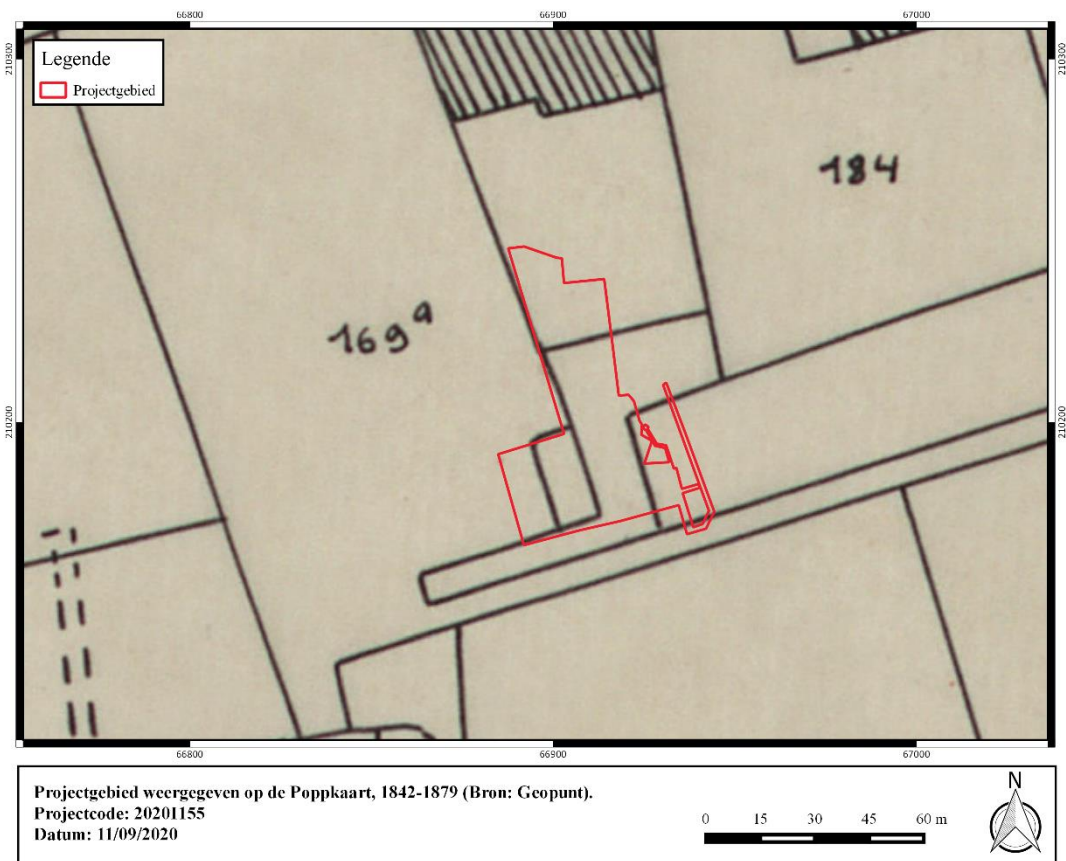


Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

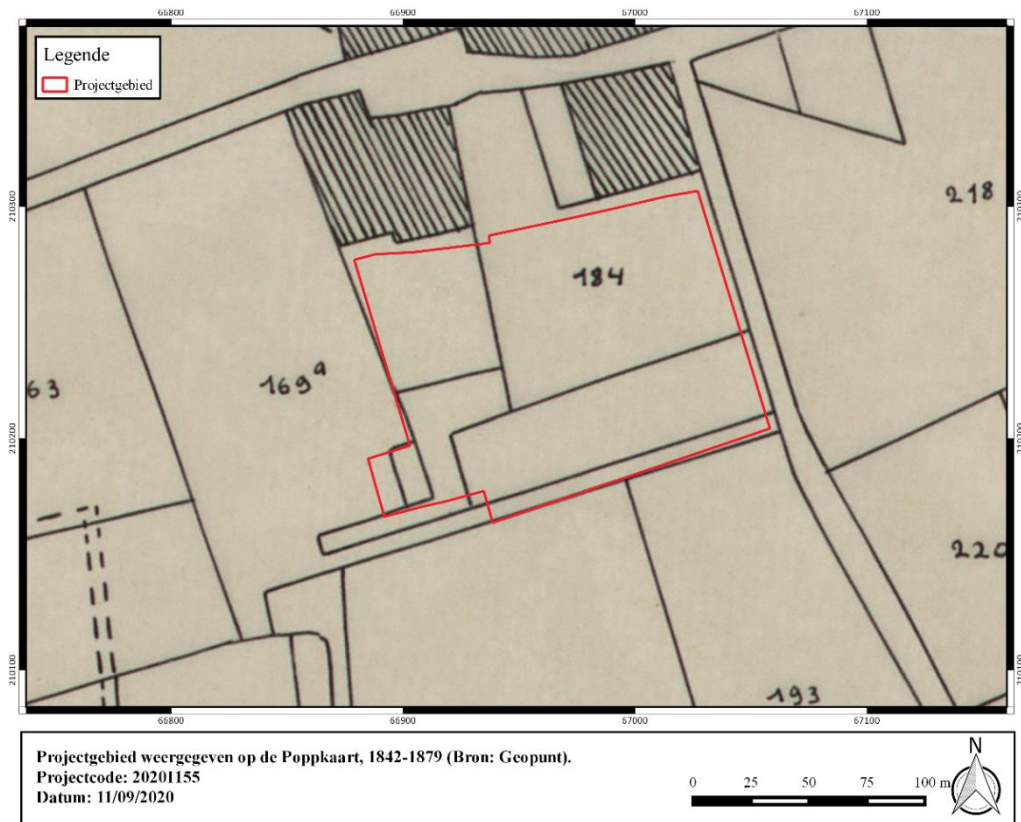
De Franse Revolutie stelde een einde aan het eeuwenlange bestaan van de abdij van Sint-Andries. Op de 19^e-eeuwse kaarten is te zien dat een groot deel van de abdijgebouwen gesloopt is. In het westelijk deel van het projectgebied is wel nog een gebouw te zien. Op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is het huidige gebouw binnen de projectgrenzen waar te nemen. Dit gebouw omvat tevens de structuur die op de 19^e-eeuwse kaarten aanwezig is. Op de luchtfoto van 1970 is dit 19^e-eeuws deel van het gebouwenbestand niet langer weergegeven (cfr. infr.). Dit gebouw werd in de jaren '60 afgebroken.



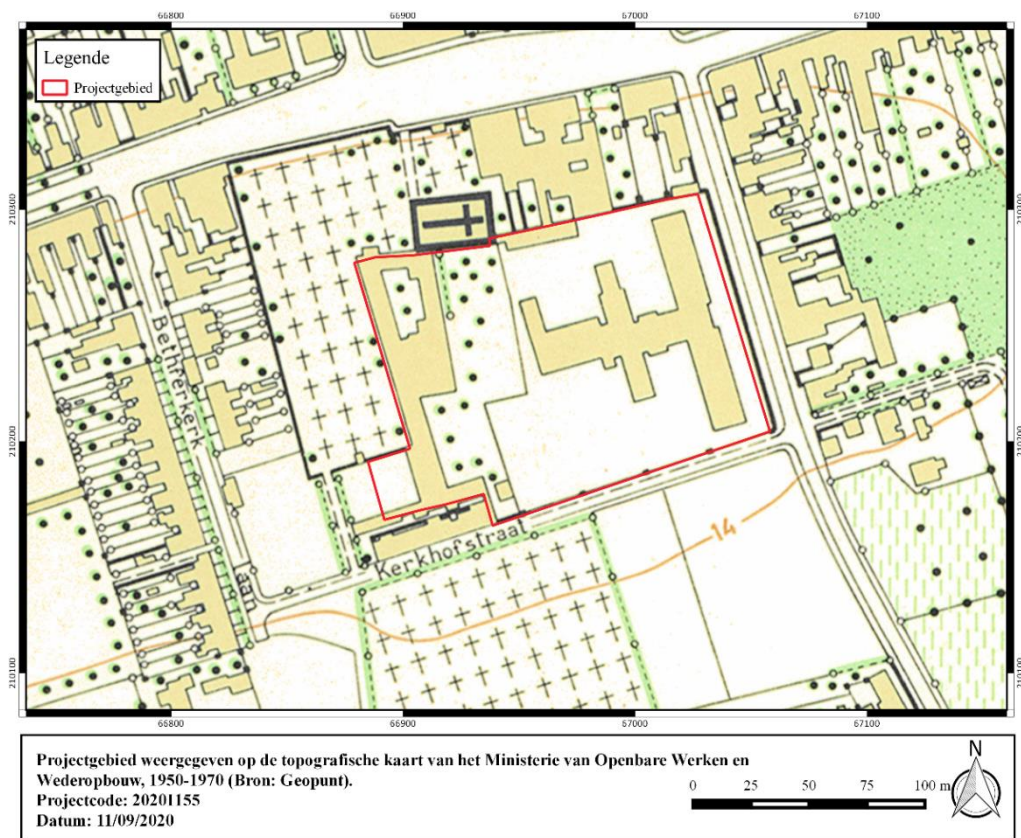
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).



Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).



Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Popkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

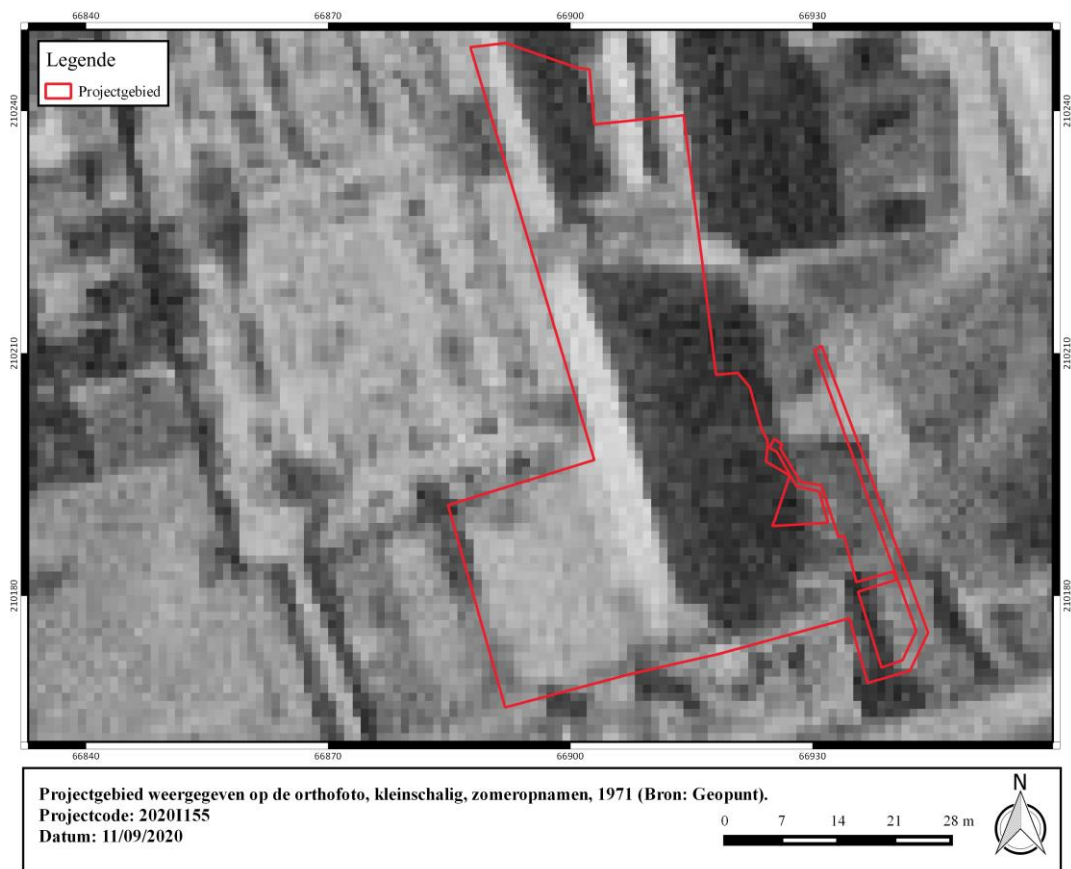


Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt).



1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

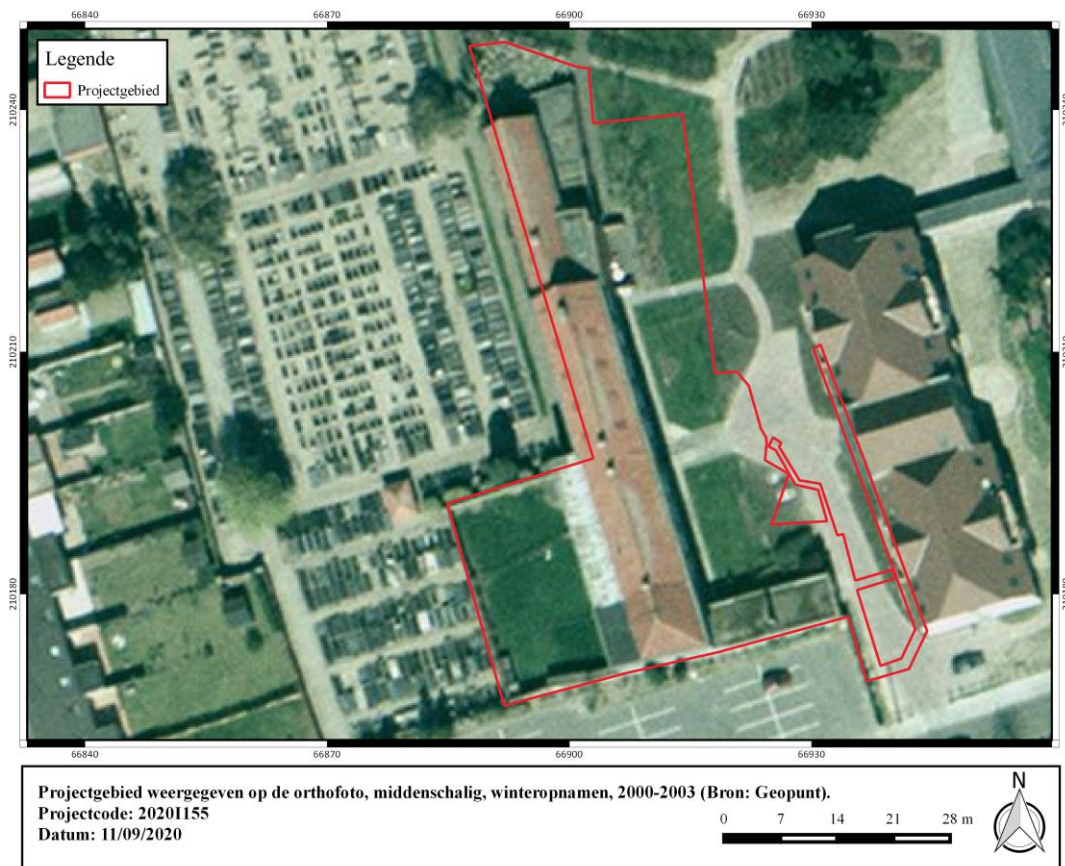
De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Reeds op de oudste luchtopname is de huidige toestand waar te nemen.



Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).



Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

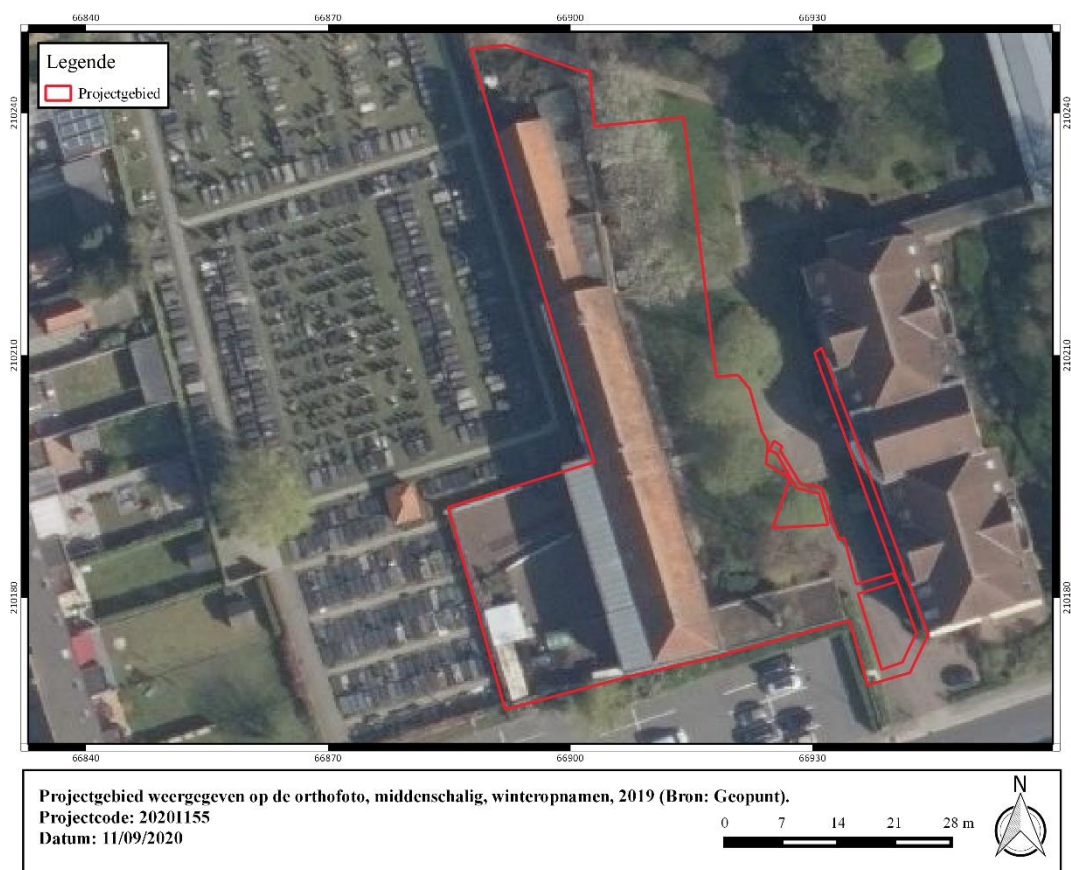


Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).





Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).



Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

Het plangebied bestaat uit een deel van het gebouwenbestand van het woon- en zorgcentrum Regina Coelie, dat gelegen is in Sint-Andries, op de hoek van de Leopold III-laan ten oosten en de Kerkhofstraat ten zuiden. Het gebouwenbestand binnen de projectgrenzen is deels onderkelderd. De opdrachtgever plant hier de realisatie van een dagcentrum voor mensen met jongdementie alsook een inclusief woonproject met 4 appartementen, 8 studio's, gemeenschappelijke ruimtes. Tevens wordt een functionele verbinding gerealiseerd met het bestaande WZC Regina Coeli. De gecombineerde oppervlakte van de geplande werken bedraagt ca. 2177 m².

Landschappelijk is het plangebied gelegen op de dekzandrug Gistel-Maldegem-Stekene. De Quartair Geologische Kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het Weichseliaan die rusten op het Tertiair substraat. Eventueel kunnen hellingsafzettingen voorkomen. Gezien de ligging binnen de dorpskern geeft de bodemkaart geen bijkomende informatie weer. Op basis van de omliggende polygonen kan echter verwacht worden dat de bodem binnen de projectgrenzen bestaat uit droog zand.

In het Dryas wordt in de regio rond Brugge een duinenlandschap gevormd. Onder invloed van de noordwestenwinden waaien dekzandruggen op, zoals de omvangrijke rug van Gistel over Brugge naar Maldegem en Stekene. De ligging van het plangebied op deze rug is bepalend voor de occupatiegeschiedenis van het terrein.

Langs de Zandstraat zijn bij verschillende onderzoekscampagnes op de noordelijke rand van de zandrug, bewoningssporen uit de metaaltijden, ijzertijd, Romeinse periode en vroege en volle middeleeuwen onderzocht. Daarnaast werden ook resten aangesneden van funeraire structuren uit de bronstijd en de Romeinse tijd. Een aantal losse vondsten van lithisch materiaal wijzen tevens op menselijke aanwezigheid in de steentijd. Precies ten noorden van het plangebied zijn restanten van de volmiddeleeuwse fase van de parochiekerk Sint-Andries gelokaliseerd. Precies ten zuidoosten zijn bij een controle van werken grachten uit de nieuwe tijd gelokaliseerd. Ca. 150 meter ten westen is aan de Gistelse Steenweg 519-529 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd waarbij 1 spieker/bijgebouw aangetroffen werd met ten oosten daarvan een cluster aan paalkuilen. Ook kwamen een aantal grachtsegmenten voor.

Het plangebied zelf is gelegen binnen de abdijmuren van de Sint-Andriesabdij. De abdij werd in 1100 gesticht en in gebruik genomen. Op het eind van de 12^e en in de loop van de 13^e eeuw breidden de inkomsten van het klooster aanzienlijk uit dankzij de verwerving van gronden en van tienden. In de eerste helft van de 12^e eeuw vond abt Godfried Roode dat het klooster te weinig beschermd was en hij liet het omwallen met een afsluitingsmuur. De abdijskerk is voor 1240 door abt Godfried Roode gebouwd. Bij de grote ontginningsbeweging wist de abdij bepaalde inkomsten naar zich toe te kanaliseren, waardoor de financiële situatie van de abdij steeds voorspoediger werd. De abdij kreeg toen de grote gebouwen waarvan sommigen overeind bleven tot aan de Franse Revolutie. Abt Willem Lentijn (1241-1252) geldt als grote bouwer van de abdij. Hij beëindigde de bouw van de kerk en in het oosten richtte hij een slaapzaal in van 67 meter op 27 meter. De benedenverdieping diende waarschijnlijk als refter en als kapittelzaal. Een ruime abdijskoeve, een ziekenzaal en andere gebouwen volgden. In 1252 waren de werken voltooid.

Aan het begin van de 14^e eeuw bouwde abt Pieter Houckevliet en prachtig abtskwartier dat omstreeks 1500 opnieuw werd gesloopt. Hij bouwde ook een nieuwe omheiningsmuur die de abdijskoeve en een molen met het eigenlijke klooster verbonden.



Tweehonderd jaar later werd het koor vernieuw en verlengd én werden bepaalde gebouwen gerestaureerd. In 1488 herschiepen de troepen van Maximiliaan van Oostenrijk de gebouwen in ruïnes. Alles werd herbouwd en hersteld tussen 1510 en 1519 door abt Vilain.

Op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije (1597) is duidelijk te zien dat het plangebied zich binnen de abdijmuren situeert. De Sanderuskaart geeft een gedetailleerder beeld weer. Het plangebied wordt aangesneden door een abdijmuur. Mogelijk snijdt het noordelijk terreindeel de galerijen van het klooster aan. Het westelijk deel van het plangebied situeert zich ter hoogte van open terrein dat zich binnen de abdijmuren situeert maar waarvan de functie niet gespecificeerd wordt. Op de Ferrariskaart staat het oostelijk terreindeel gekarteerd als moestuin en het westelijk terreindeel als boomgaard. Centraal wordt het plangebied aangesneden door een noord-zuid georiënteerde abdijmuur. Na de Franse Revolutie wordt de abdij van Sint-Andries gesloopt. De 19^e-eeuwse kaarten geven wel een gebouw weer in het westelijk terreindeel. Dit gebouw werd in de jaren '60 gesloopt. Het huidige gebouwenbestand binnen de projectgrenzen kwam in de eerste helft van de 20^e eeuw tot stand.

Gezien de ligging van het plangebied in een zone waarbij een deel van de gebouwstructuren van de voormalige Sint-Andries abdij worden verwacht, alsook klassieke grondsporen vanaf de periode van het neolithicum is het archeologisch potentieel hoog en de mogelijke archeologische kenniswinst groot. Concreet worden dus grondsporen verwacht (paalkuilen, afvalkuilen, grachten en greppels) maar ook fundering en/of opgaand muurwerk, vloerniveau's, ophogingspakketten, e.d.m. Er is ook een (kleine) kans op het aantreffen van menselijke begravingen. Een onderzoek met behulp van brede proefsleuven en proefputten kan duidelijkheid verschaffen omtrent de reële bedreiging van de bouwwerken (inschatting van het archeologisch niveau, de bewaringstoestand van de archeologische resten, de verstoringsgraad binnen het plangebied).



2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

DOV Vlaanderen

Hillewaert, B. & Ryckaert, M. 2019. Op Het Raakvlak Van Twee Landschappen : De Vroegste Geschiedenis Van Brugge. Tweede herziene en uitgebreide uitgave, Brugge, Van de Wiele.

Geoportaal

Geopunt

Huyghebaert, N. & Papeians de Morchoven, C. 2000. De Oude Sint-Andriesabdij 1100-1796, Brugge, 147p.

Kaartenhuis Brugge

Universiteitsbibliotheek Gent

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.



